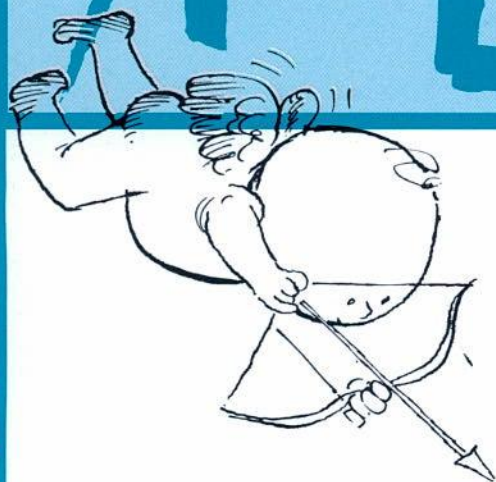

EGO

DOE ME
EEN LOL!

VROUWEN IN DE LANDMACHT: OVERBODIGE AANDACHT?

nr. 8, oktober 1997, 36e jaargang

Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te storten op postbankrekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman HGV te Zeist. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Aan dit nummer werkten mee:

Klazien van Brandwijk-Wiltjer
 Karen Joachim
 Carine van Hinte
 Joost van Langen
 Stef Kessels
 Leonore van Opzeeland
 Cor Out
 Leon Wecke
 Karel Roskam
 Frank Spoelstra
 Jan Nauts

Tekeningen:

Arend van Dam
 Willy Lohman
 Len Munnik
 René Nauta

Speciale dank aan:

Annelies Wijkmans
 Wendy Broesder
 A. Hoost
 Priscilla Aalst
 Karin Sanders

Redactie:

Klazien van Brandwijk-Wiltjer
 Joan Merens
 Joost M. van Langen
 Irma Ouwehand-Jacobs
 Jan Sulman

Eindredactie:

Irma Ouwehand-Jacobs

Redactiesecretaris:

Fred Wilkens

Prepress/Lithografie/Druk:

Brouwer Utrecht B.V.

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofd krijgsmachtraadsman,
 Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71,
 3708 GC Zeist, tel. 030-6920906.
 Bijdragen in EGO verschijnen op persoonlijke titel en vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs de visie van de redactie of de dienst HGV.

Overname van artikelen en tekeningen is alleen toegestaan met bronvermelding.

INHOUD

- I Voorpagina
WILLY LOHMAN
- 3 Vrouwen overbodige aandacht?
REDACTIONEEL
- 4 Cartoon
RENÉ NAUTA
- 5 Conferentie Coornherthuis Emancipatiebeleid
CARINE VAN HINTE
- 6 Overste Annelies Wijkmans, een geridderde dame
KLAZIEN VAN BRANDWIJK-WILTJER
- II Gedichten
JAN NAUTS
- I 2 Overste Wendy Broesder, veiligheid is te belangrijk...
KARIN JOACHIM
- I 5 Defensie Vrouwen Netwerk
KAREN SANDERS
- I 6 Priscilla Aalst, BBT-ster.
IRMA OUWEHAND-JACOBS
- I 8 Uitspraken vrouwelijke BBT'ers
- I 9 Taak Vertrouwensvrouw. Adressen Vertrouwenspersonen
KARIN SANDERS
- 20 Kapitein A. Hoost: een springruiter met punt 22
JOOST VAN LANGEN
- 22 In het Vizier en Prikkel
LEON WECHE / COR OUT
- 23 Persberichten
- 24 De olifant en de duif. Frida Kahlo's leven en werk
FRANK SPOELSTRA
- 28 Films
LEO VAN OPZEELAND
- 32 Boeken
ERICA KRIJT, FRED WILKENS
- 34 Nieuwe raadsliden stellen zich voor
ANITA WITTEN, LOEK DE LEEUW, PAUL SMITS
- 35 Vragen staat vrij
STEVEN
Adressen Raadsliden
- 36 Achterpagina
WILLY LOHMAN

VROUWELIJKE MILITAIREN

Onnodige aandacht?

Een EGO waarin vrouwelijke KI-militairen voor het voetlicht komen. Onnodig? Achterhaald? Overbodig?

We hebben het, volgens de gegevens van 31 december 1996 over 3762 vrouwen. 6,7% van het totaal aan militairen.

Waarom zou je het over zo'n kleine groep moeten hebben?

In 1989 verscheen het "Plan voor positieve actie voor de integratie van de vrouw in de krijgsmacht". Daarin spreekt men over het streven naar het behalen van 8% vrouwelijke militairen in 1993. In 1991 werd, bij een eerste evaluatie, vrij vertaald duidelijk dat:

- iedere vorm van beroepsscheiding verdwenen is
- de belangstelling van vrouwen voor een functie bij de krijgsmacht gering is
- de stereotype beeldvorming van defensie als mannenmaatschappij waarin geen plaats is voor een vrouw, vrouwen afhoudt van solliciteren
- er maar een kleine groep vrouwen is die technische opleidingen volgt en dat terwijl er bij defensie juist technische functies te vergeven zijn
- de fysieke belasting tijdens de initiële opleiding een knelpunt vormden

Naar aanleiding van deze evaluatie werden er nieuwe maatregelen getroffen en de bestaande maatregelen worden aangescherpt.

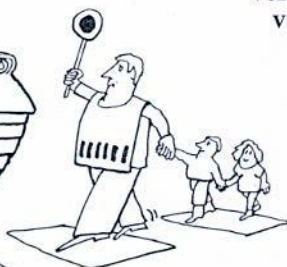
Maar ook die maatregelen leverden niet het verwachte resultaat en in 1994 werd de datum voor het behalen van een streefpercentage 8% vrouwen in het militaire beroepsbestand verschoven naar eind 1996. Er werd toegezegd dat er extra aandacht voor het werven van vrouwen zou komen.

Inmiddels hadden vele mannelijke instructeurs BPZ (Bijzondere Personeels Zorg) cursussen gevolgd, om het klimaat op de werkvloer ook aan te passen zodat een betere integratie o.a. voor vrouwen zou kunnen plaats vinden. Of dit gelukt is?

Op 25 juni 1997 zond de STAS van Defensie "de beleidsbrief emancipatie Defensie" aan het parlement. In 2010 dient het militaire personeelsbestand voor 12% uit vrouwen te bestaan. Deze keer tellen de economische motieven ook zwaarder mee, want krijgt Defensie zijn gelederen wel voldoende gevuld voor de taakstellingen? En weer zijn er goede voornemens. Zo treft men maatregelen om de instroom van vrouwen te bevorderen, de uitstroom te beperken en de doorstroom te bevorderen. Daarnaast worden er maatregelen genomen in het kader van acceptatie en bejegening.

Zo rond de eeuwwisseling kunnen we zien of deze maatregelen meer vrouwen de stap naar de Krijgsmacht doen maken en er ook blijven. In deze EGO komen vrouwen aan het woord die al eerder de keuze hebben gemaakt om in dienst te gaan. Ze vertellen over hun ervaringen en belevingen. Het mag opvallend zijn dat de hoger geplaatste vrouwelijke militairen met een al langere gang in de Krijgsmacht wel met naam en functie genoemd wilden worden, terwijl de meeste lager geplaatste vrouwelijke militairen met een korte dienstdtijd, ervoor kozen om veelal anoniem te reageren.

Aandacht voor vrouwen in de Krijgsmacht: Onnodig? Achterhaald? Overbodig? Lees en oordeel zelf.

Redactie.

VANDAAG VERDER KIJKEN...

naar verder kijken dan vandaag

Naar aanleiding van het verschijnen van de beleidsbrief Emancipatie van het Ministerie van Defensie "Verder kijken dan vandaag" organiseert de Geestelijke Verzorging, in samenwerking met CDPO/Bureau Vertrouwenspersoon, op 3 oktober a.s. een themaconferentie "vandaag verder kijken, naar verder kijken dan vandaag".

De beleidsbrief die op 25 juni 1997 naar de Eerste en Tweede Kamer der Staten Generaal werd verzonden "geeft", aldus de staatssecretaris "een samenhangend stelsel van maatregelen gericht op het interesseren, het motiveren en het behouden van vrouwen voor de defensie-organisatie".

Op de conferentie van 3 oktober a.s. kijken we samen met een aantal deskundigen niet alleen naar de betreffende brief, maar kijken tevens naar de praktijk, de werkvloer.

VOOR WIE IS DE CONFERENTIE BEDOELD?

Voor vrouwelijke burgers en militairen. Mannelijke belangstellenden zijn overigens welkom.

Aan deze dag zijn geen kosten verbonden.

Men gaat in het vormingscentrum in burger gekleed.

PROGRAMMA

Aanvang 9.30 uur: Ontvangst met koffie/thee

Einde 16.00 uur: Thee en afsluiting

Het programma is in twee delen opgesplitst:

Ochtendprogramma met 4 inleidingen door forumleden:

- Commandeur H.H.J. Ploeg, directeur van de Directie Plannen en Beleidsontwikkeling.
- Mevrouw M.J.H. den Ouden-Dekkers, ex-voorzitster Emancipatieraad.
- Lkol bd. F.C. Beerens, voormalig commandant Schoolbataljon Oirschot.
- Mevrouw J.C. van Doorn-van Bodegom, stafmedewerkster Centrale Dienst Personeel en Organisatie.

Hierna is er gelegenheid tot het stellen van vragen en discussie.

Middagprogramma met workshops: "Verder kijken op de werkvloer"

- Wat zal de impact van het nieuwe beleid zijn op de werkvloer?
- Beleid is beleid maar, wat zou naast deze "beleidsbrief" in een "brief aan de werkvloer" moeten staan?

INFORMATIE EN OPGAVE

Voor informatie en opgave voor de conferentie kunt u terecht bij: (opgave onder vermelding van naam, functie, onderdeel en adres) Het Coornherthuis, Mevrouw Loes Spit, telefoon 030-6914060.

De organisatie van de dag is in handen van:
Almoezenier A.M. van Alphen
Hum. raadvrouw K. Joachim
Hum. raadvrouw C. van Hinte.

IK HAD NOOIT IETS ANDERS WILLEN DOEN

Een geridderde Dame

Op 1 december a.s. gaat de vertrouwenspersoon van de KL/KMar, LKol. Annelies Wijkmans, met FLO. EGO-redacteur Klazien van Brandwijk-Wiltjer sprak met de vrouw die de laatste jaren letterlijk en figuurlijk staat voor vrouwen binnen de krijgsmacht. Een interview met de Overste Wijkmans over haar geschiedenis als vrouw in de Krijgsmacht. Ze was MILVA, diende twee maal in Libanon, ging in 1980 over naar de reguliere landmacht, is sinds 1989 vertrouwensvrouw bij de KL en werd daarvoor geridderd.

De MILVA, dat is het!

Op de HBS gingen de jongens voor voorlichting over defensie naar Valkenburg en daar werkten ook vrouwen. Veel later, toen er na de HBS en tijdens de lerarenopleiding N XII, voeding en textiel, bleek dat de banen binnen het onderwijs ook niet voor het opscheppen waren, attendeerde iemand van de marine me nog eens op de mogelijkheden in militaire dienst.

Ik kwam in september negentien-enzestig, als specialist, op bij de MILVA. Ik was toen vierentwintig. Ik kreeg de MILVA-opleiding, een soldatenopleiding met een bivak, theorie, ZHKH, ongeveer hetzelfde als de mannen in die tijd. Onze opleiding zal fysiek misschien wat minder zwaar zijn geweest. Mijn militaire opleiding duurde van september tot en met december. Ik ben als soldaat begonnen en liep heel snel de rangen door. Zo was ik eind december al vaandrig en werd 1 oktober 1968 luitenant.

Je kwam het kamp niet uit

Het moeten dragen van een uniform vond ik niet zo apart. Het sprak voor zichzelf, als je militair wordt krijg je een pak aan. Nu kan ik niet zeggen dat ik dat pak mooi vond. Op dat moment was je niet zo mondig om te zeggen, tjé wat lelijk, laten we er eens wat aan gaan doen. Dat komt allemaal pas later. In het begin houd je allemaal toch je mond en denkt ach ja... De eerste paar weken liepen we in het groen. Dat hele oude groen, een soort nood-uniform, leek het. Lompe schoenen, kousen met naad en een uitermate onelegant uniform. Je haar mocht niet zus en niet zo. Ik vond het er verschrikkelijk tuttig uitzien. Maar ach, het was al beter dan de generaties voor ons dat uniform

droeg je alleen op het opleidingscentrum. In mijn eerste nieuwe, mooie uniform ben ik wel naar huis gegaan, maar of dat moest? Als je later foto's uit die tijd bekijkt heb je wel zoiets van gôh heb ik er zo bijgelopen? Maar iedereen liep er toen zo bij. Ik ben er trots op dat ik óók MILVA ben geweest.

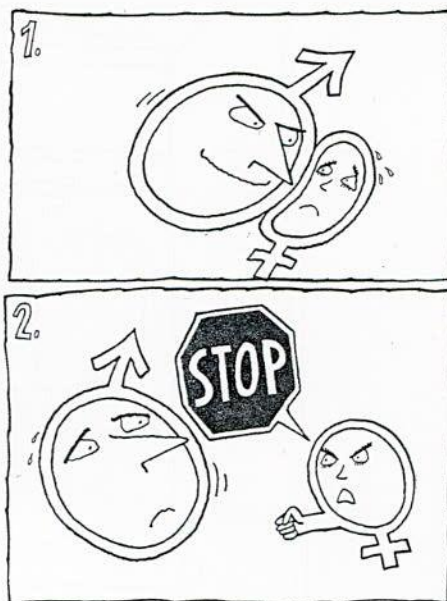
Vakvrouwen om op te bouwen

Ik heb geen betere collega's gehad dan bij de MILVA. Ze waren én sportief én gezellig én ze kozen voor een baan in een aparte wereld. Een baan bij de MILVA, voor het militaire denk ik. Er zijn dames bij die voor de defensie organisatie van groot belang zijn geweest. Vakvrouwen waar op te bouwen was. Ik denk dat ook een periode intern-zijn heel goed is om te kijken wat je aan mensen hebt. Onderlinge contacten, de waarde van die contacten, dat soort zaken kan je alleen maar bepalen als je intern zit. En de buitenwereld ach... Men heeft een beeld en dat kan er bijna niet uit. Opmerkingen die men maakte als: ze gaan alleen maar voor de mannen. Als je je van al die verhalen iets aan moet trekken... Flauwekul toch, het ontstaan van relaties kan overal, waar mensen elkaar ontmoeten, spelen. Dat heeft niets met vrouwen in dienst te maken. Natuurlijk zijn er dames die een partner hebben gevonden of vinden binnen de dienst. Trouwens wat is daar mis mee? Mijn collega's van toen, populair gezegd: 'gouwe meiden'. Goed in hun vak, sportief óók in competitie met de MARVA en LUYA. En een teamverband dat je met vrouwen hebt! Daar kan bijna niemand tegenop. Er straalt iets af van de vrouwenkorpsen. Je staat in een traditie van vrouwen die in de oorlogsjaren het Vrijwillige Vrouwen Hulp Korps

vormden. Vrouwen die in het najaar van vierenveertig naar het Europese vaste land kwamen. In bevrijd gebied hulp verleenden aan evacués, zorgden voor voedsel- distributies en medische bijstand. Dames die in Indië en Nieuw Guinea hebben gediend. Activiteiten om trots op te zijn. Dat wat de buitenwereld dan aan negatiefs suggereert is maar heel betrekkelijk.

Vrouwen niet mee op oefening

In januari '68 begon ik als voedingsadviseuse. We zaten er met een paar vrouwelijke collega's die voeding hadden gedaan en de anderen waren mannen van de hotel-vakschool. Ik was zuiver vaktechnisch bezig. Met het mili-

taire had ik niets van doen. Op oefening mochten wij als vrouwen niet. In die tijd ben ik niet, zoals mannelijke collega's, als pelotonscommandant bij het legerkorps geplaatst geweest, dat vond ik wel jammer. Het militaire kende ik alleen van de opleiding. Van de weinige specifieke militaire taken, zoals officier van piket was ik vrijgesteld. Formeel moest je twee jaar intern op het MILVA-kamp verblijven. Ik was wat ouder, maar voor mij was het handig want ik had nog geen eigen woning. Zo ben ik het eerste jaar intern geweest. Er was ondertussen ook bepaald wat ik verder ging doen: de Kokschool kwam erbij in een dubbelfunctie.

Geen beleids- en schrijfmens

Ik ben zo'n negen jaar voedingsadviseuse geweest, waarin ik adviseerend/controlerend bezig was. Ik heb wat keukenbouw gedaan en gaf les. En toen had ik het echt wel gezien. Eerst dacht ik er over om de administratie in te gaan. Officier van Voeding, dat lag wel in de lijn. I.v.m. opvolging werd het echter bureau plannen op de Kokschool. Daar kreeg ik met zaken te maken waar ik nog nooit van gehoord had. Achtergrond en ervaring binnen het Legerkorps miste ik. Als je bij het Legerkorps werkt moet je weten wat er speelt, welke functies er zijn. En voor plannen ben ik niet geschikt ontdekte ik. Ik ben geen beleidsmens, geen schrijfmens, dat lag me niet zo. Nee dat was niet mijn prettigste jaar bij defensie."

Twice maal Libanon

In die tijd ging Libanon spelen en ik had me daarvoor opgegeven. Toch kwam als een donderslag bij heldere hemel het bericht dat ik naar Libanon mocht. Dat was meer dan welkom. In 1979 ben ik negen maanden naar Libanon gegaan. Als MILVA en als eerste en enige Nederlandse vrouw. Later zijn er nog meer vrouwen naar Libanon geweest. Omdat ik een vrouw was sliep ik niet op het hoofdkwartier, maar in het hospitaal van de Zweden. De tweede keer dat ik in Libanon was heb ik in het hoofdkwartier geslapen. Daar had ik om gevraagd. Bij mijn eigen Nederlandse collega's. Ik ging zeker niet voor het avontuur. Je las in de kranten over de situatie in Libanon. Je hoorde op de kazerne dat er Nederlanders zouden gaan. Er werd een bataljon gevormd. In de mess hoorde ik dat men zich kon opgeven en toen dacht ik: daar wil ik bij zijn. Ik wil dat ook meemaken. Mijn gang naar Libanon was eigenlijk aansluiten op de MILVA traditie van dienen in het buitenland. Het was vanzelfsprekend.

Senior Officer

Van collega's die in het buitenland hadden gezeten wist ik dat het geen vakantie was. En ik was me er terdege van bewust

wat er speelde. Het was de kans van mijn leven, na al die jaren van niet mee mogen met oefeningen en dergelijke. In een laat stadium werd verteld dat ik als voedingsdeskundige zou gaan. Dat was een plezierige bijkomstigheid. Ik was kapitein maar werd voor de periode daar majoor. Terug in Nederland werd ik weer kapitein. Op zo'n VN- hoofdkwartier is heel bepalend of je majoor of kapitein bent. Als majoor en als hoofd van een eigen bureau word je meer bij zaken betrokken. Ook eens voor plezierige dingen uitgenodigd. Verder zie je veel meer van het VN-leger. Je ziet dat er veel meer leeft dan alleen het hoofdkwartier of een bataljon. Ook heb ik het gevoel dat kapiteins nog wel eens als loopjongens werden gebruikt. Dat zijn wij niet gewend, wij vinden dat een kapitein ook alles kan. Ik was blij dat ik majoor en hoofd was. Wel heb ik geprobeerd mijn medewerkers bij alle zaken te betrekken, zoals meegaan naar de bataljons, maar ook de leuke uitjes. Ik zat als senior-officer Food, op de STAF in Nakura. Hoofd van het VN- stafbureau dat de voeding regelde voor de bataljons in het gebied. En voor het hoofdkwartier. Ik werkte samen met een Ier en een Fransman. En had de beschikking over een peloton van 40 man van de Fransen, die het magazijn beheerden.

Toen ik in Libanon kwam was het nog wel rustig. Je ziet in het begin niet alles en je beseft ook niet alles. Zo gingen we zonder pistool en scherfvest naar de bataljons. Na een grensincident met een Nigeriaan was het ineens ander. Op zo'n moment ontdek je dat het niet allemaal zo simpel is. Voor levensmiddelen waren wij aangewezen op Israël en Libanon. Vanuit de hele wereld werd er houdbare voeding naar Cyprus verscheept. Die voeding moest van Cyprus via Israël naar ons in Libanon komen. We hebben de grootste problemen gehad bij de grens. Je denkt dan: jongens maak je niet zo druk. Alles zit immers in containers, alles is afgesloten en geteld.

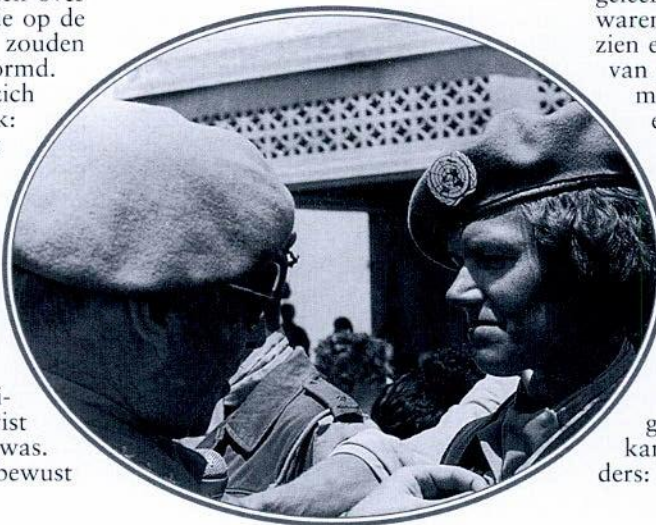

Nou nee hoor. Er werd gezocht naar bommen, naar explosieven. Je wagen werd tien keer op een brug gezet en gecontroleerd met spiegels. Een koelcontainer moest open. En werd volledig onderzocht. Dan beseft je ineens: het is meens. Rond en in Nakura werd in die tijd af en toe wel eens geschoten maar het werd steeds onrustiger. Dan loop je met een scherfvest rond.

Ik was daar niet echt op voorbereid. Ik ging als Staf en heb de voorbereidingen niet meegemaakt. Wel ben ik een keer een paar dagen meegegaan om te schieten en dergelijke, maar verder niet. Het bataljon, de soldaten kregen wel een opleiding. Of dat voldoende was laat ik in het midden. Tegenwoordig is dat heel anders. Ik heb het niet deelnemen aan die voorbereiding toen niet als een gemis ervaren, maar nu terugkijkend zeg ik: jongens je moet met iedereen alles volgen.

Druppel op de gloeiende plaat

Toen ik terugkwam in Nederland en de vliegtuigtrap afliep dacht ik: ik ga terug, wat moet ik hier doen? Niet dat het in Libanon nu allemaal altijd even leuk was. Het liep altijd anders dan gepland. Voeding moet er altijd komen. Je kunt niet tegen het bataljon zeggen: er is een wegafluiting, jammer dan. Voor m'n gevoel heb ik daar heel veel geleerd. Ondanks dat er beschietingen waren geweest en ik ook erge dingen gezien en meegemaakt heb. Dingen waarvan je zegt, dat hoeft niemand mee te maken. Hier in Nederland voel je een soort van leegte. Je mist het maatjes gevoel. Je gaat dag en nacht met elkaar om, je bent op elkaar aangewezen. En dan kom je thuis. Er wordt als het ware een deur gesloten die niet meer open lijkt te kunnen. Het is een afgesloten periode, waar je directe omgeving thuis, op het werk, je vrienden geen weet van hebben. Ik heb aangegeven dat als er een mogelijkheid zou zijn ik graag nog eens zou gaan. En die kans kreeg ik. De tweede keer was anders: ik kende de functie. Nu kon ik te-

rugvallen op een organisatie die ik voor een groot deel zelf had opgezet, de basis was er nog. Ieder land heeft zijn eigen wijze van werken en ik denk, en dat klinkt misschien wat vooringenomen, dat Nederlanders het niet zo slecht doen. Als je weg gaat hoop je dat je opvolgers de werkwijze, de structuur overnemen en dat is gebeurd. En ik kwam terug. Ik kende de baan en wist wat van de mensen en ik had de idee: ik doe wat. Voeding had als voordeel dat je overschotten aan de bevolking en de vluchtelingenkampen kon geven. Je hebt dan toch een beetje het gevoel dat je ook rechtstreeks wat voor het land doet. Ook al is het maar een druppel op de gloeiende plaat.

Het moreel draait op voeding

Ik denk dat ik als vrouw een heleboel dingen voor had. Ik heb heel veel met de bevolking daar gesproken. Vooral ook met vrouwen. Bij een afspraak met een burgemeester bijvoorbeeld moesten mijn sergeant of kapitein de zaken regelen. Ik sprak dan met de dames uit het dorp en hoorde wat de werkelijke problemen waren. Daar kon ik dan op inspringen, juist omdat ik vrouw was. Trouwens de vrouwen hebben daar heel veel invloed. Er wordt wel eens badinerend over gedacht in de trant van theebransjes en onderdrukt door de mannen, maar ondertussen... Verder werkte je voor de troep. Voeding daar draait het moreel op, onderschat dat niet! Neem bijvoorbeeld melk. Hier in Nederland kun je het bijna overal kopen. Daar moest het aangevoerd, eerst naar Nakura en dan naar de troep. Als je geen koelcontainers hebt lukt dat niet. Dan moet je over op gesteriliseerde melk. Veel mensen lusten dat niet. Dan is het dus tobben, want voordat je in Libanon een koelcontainer hebt is het bataljon terug in Nederland. Er gaat bij voeding altijd wat fout. Of we kregen het niet, of het waren wegafsluitingen. Natuurlijk als je voeding over 45 km. moet opvoeren, bij een temperatuur van dertig graden of meer, worden groentes er niet frisser op, denk maar aan sla. Zo'n koelcontainer kwam wel, maar dat duurde zes maanden. Er moest geld worden vrijgemaakt. Bij de VN werkten ze met zes maanden begrotingen. Vaak kreeg je aangevraagde zaken pas in het volgende kwartaal binnen. Wij Nederlanders moeten altijd gelijk alles hebben en dat was daar niet aan de orde. Je moet redelijk weerbaar zijn om dan niet af en toe uit je vel te springen. Als je onzeker eisen dan afzet tegen die van de Nepalezen en de Fidji's, dan denk ik: jongens we moeten nog veel leren. Als je hoort hoe die mensen het gewend zijn in hun eigen land. En hoe blij zij waren als wij wat voor hen voor elkaar kregen, daar sprak meer liefde uit. Ik weet nog heel goed dat ik een fornuis voor Nepalezen regelde. Zij kookten gewoon op houtvuurtjes. Een fornuis was een vast artikel en zonder fornuis kun je niet koken. Er ontstaat dan zo een kameraadschap met mensen uit andere landen. Je

leert van hun gewoontes. Ik had het gevoel dat ik daar echt zinnig werk deed, dat ik echt nodig was. Dat miste ik in Nederland.

Integratie vrouwenkorpsen

Ik ben in 1980 formeel over gegaan naar de intendance. Ik zat al een aantal jaren in dienst en kon zo overgaan. Dat wilde ik niet en verzocht om het SMO-jaar op het OCO (Opleidings Centrum Officieren) te mogen volgen. De KMA was vier jaar, maar als 38 jaar bent en je hebt zoveel levenservaring dan ga je daar niet meer naar toe. Op het OCO moest je eerst het militaire jaar

werd als legerkorps-tijd geteld en zo kon ik meegenomen worden in de de normale bevorderingslijn. Ik was toen gedespecialiseerd. In '84 werd ik Hoofd Bureau Klasse I-CADI Legerkorps Logistiek Commando. Zo kreeg ik toch nog, in mijn eigen vak, legerkorps ervaring. Ik ging mee met oefeningen en heb de ervaring die ik zo miste alsnog opgedaan. Toen lag het in de bedoeling dat ik naar Soesterberg zou gaan, als commandant van een nieuw intendance-complex. Ik was daar al voor gevraagd. Dat werd doorkruist door een bericht uit Den Haag.

Vertrouwensvrouw

(Den Haag: hallo wat moet ik daar?)

Van de generaal Volmer hoorde ik dat men vond dat ik de overste Staf op moest volgen als Hoofd Sectie Vrouwelijke Militairen. Ik dacht toen hallo, wat moet ik daar! Den Haag - schrijven, twee onlosmakelijke associaties. Ik zag dat helemaal niet zitten. De generaal heeft me toen omgeturnd en ik zou in ieder geval een keer praten. Echter op de dag dat ik in Den Haag kwam om er over te praten, ik was er tegen kwart voor acht, kwam de bevelhebber zijn kamer uit en zei: "hallo Annelies, kom even koffiedrinken. Ga zitten, je weet het al je wordt hoofd sectie vrouwelijke militairen. Ik weet dat er bij de dames onderlinge strijd is voor deze functie, dat weet ik allemaal. Dat doet een kwartiertje pijn bij de dames. Bij ons, mannen, hebben we dat ook, maar jij wordt het! Kom we gaan nu koffiedrinken." Zo ging dat. En zo ging ik in oktober 1987 naar Den Haag om een soort van stage te lopen. Je moet weten hoe beleid tot stand komt, hoe een staf werkt. Dit is de tweede minder prettige periode die ik in mijn diensttijd heb gehad. Dat voorjaar bij Landmachtstaf-PERS op een bureau waar alles wat nergens anders onder te brengen was, werd neergelegd. Zo heb ik me bezig gehouden met telefoonkaarten. De PTT veranderde van systeem. Dan denk ik jongens dat is toch duidelijk. Als de PTT zegt dat ze overgaan op een ander systeem, dan gaan wij ook. Maar dan ontdek je dat er met het veranderen van het PTT-systeem ook veranderingen aan vast kunnen zitten voor de medewerkers van de kantine waar de kaarten in de verkoop gaan. Het wordt een handeling meer. Financiële afdracht en meer van die zaken moeten dan geregeld worden. Het is wel interessant, al die verschillende zaken waar je mee te doen krijgt. Maar dat schrijven... Ik denk probleemoplossend. Het probleem omvat A,B,C,D. Oplossingen zijn X,Y,Z. Om daar dan een wollig verhaal van te maken. Nee dat lag en ligt me niet. Verder had ik verwacht dat ingewerkt te worden in de toekomstige functie. Mevrouw Staf had het echter bijzonder druk. Ik zat wel in dezelfde gang, maar had heel andere taken. Ik denk dat men er van uitging dat ik, omdat ik een vrouwelijke militair was, wel in de thematiek van vrouw in de krijgsmacht ver-

doen. Maar daar voelde ik niet voor. Ik wilde het vaktechnische, specialistische deel. Dan word je opgeleid voor intendance officier. Het eerste rekest werd afgewezen want ze waren nog niet zo ver. De tweede keer lukte het. Ik heb een gouden jaar gehad. Veel geleerd in een hele leuke klas. Ik ben blij dat ik het gedaan heb. Sindsdien heb ik toch een beetje het gevoel dat ik meer in de organisatie hoor. Na de opleiding werd ik Officier toegevoegd bureau opleidingen en daarna plv. commandant van de Koksschool in Haarlem. Daarop volgde de tweede keer Libanon. Daarvan teruggekeerd ben ik gelijk compagniescommandant geworden op de kaderschool. Dat heb ik een jaar gedaan, bij de opleiding van sergeanten. Toen zat ik echt in de normale lijn. Als MILVA had ik de SMO gedaan maar ik moest nog wat zaken inhalen. De mannelijke collega's waren PC geweest en ik was nu voor de eerste keer CC. Ze hebben me bewust een functie op een opleidingschool in plaats van bij het legerkorps gegeven. In het begin zag ik er wel tegen op in de zin van: 'oh daar weet ik niets van', maar aldoende leert men. Mijn Libanon-tijd

diept had. Dat lag wat anders en gelukkig kon ik naderhand altijd op mevrouw Staf terugvallen. Zo werd ik 1 mei 1989 hoofd Sectie Vrouwelijke Militairen.

Vrouwen gedoe

Ik had er, zij het met gemengde gevoelens, wel zin in. Ik dacht: alleen vrouwen-gedoe. We waren net geïntegreerd. Ik had het ontzettend naar mijn zin bij het legerkorps en dan kom je toch in zo'n Haags-gebeuren, waarvan je denkt dat het heel iets moeilijks is. Nu terugkijkend zeg ik, ik had nooit iets anders willen doen.

Zelf had ik geen problemen met het integreren. Ik kende ik door het werk veel mensen in het land, veel mensen van de intendance. En het hangt natuurlijk ook wel veel af van jezelf. Ook als MILVA was ik altijd geaccepteerd. Ik was, samen met Yvon Mullender, de eerste MILVA die het SMO-jaar deed en iedereen kende me daardoor. Na het SMO-jaar werd het voor mezelf makkelijker. Eénmaal geïntegreerd verwaterde het contact binnen het vrouwencorps wat. We zagen elkaar zo een keer in de maand. In Den Haag zat het gros van de vrouwen, 99%. Op opleidingsscholen kwam je wel vrouwen tegen. Verbindingen, administratie, ziekenhuizen, geneeskundige diensten. Maar op de onderdelen kwam je ze minimaal tegen. In mijn compagnie was één vrouw. Een KVV-ster die bij ons werd opgeleid. Dat was een krachtige vrouw, wel jong maar zelfstandig en ze wist wat ze wilde. Ik heb nooit het gevoel gehad dat ze extra aandacht moest. Net als met de mannen in de compagnie maakte ik tijdens een bivak ook met haar wel eens een praatje, maar nooit specifiek over het vrouw-zijn. Ook met het kader heb ik nooit over vrouwen in de compagnie gesproken. Nee, het liep prima. Als ik nu, met dat wat ik nu weet, terugdenk: ik had best wel eens extra aandacht aan haar mogen besteden. Later ontmoette ik haar nog eens en hebben we oude ver-

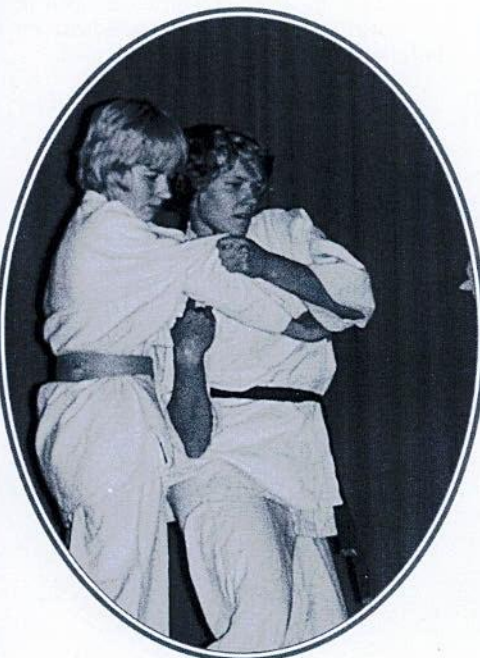
halen opgehaald. Dan kijk je toch anders. Als hoofd sectie vrouwelijke militairen werd ik in het begin geconfronteerd met de nasleep van de integratie. In theorie hebben ze alles aangeboden, we konden alle eisen stellen. In de praktijk werkte dat nog wel eens anders uit. Bijvoorbeeld een oud-MILVA wilde een bepaalde functie. Qua rang zou dat kunnen, maar dan bleek dat ze bepaalde functie niet had doorlopen en werd ze afgewezen. Bijvoorbeeld iemand wilde CSM worden. Dat kon niet omdat ze geen sergeants-groepscommandant was geweest. Nu had zo iemand bij de overgang wel het aanbod gehad om een (aanvullende) opleiding te volgen, maar dat was voor haar toen niet aan de orde. Voor mij was het toen heel belangrijk dat ik naast de stapels papier terug kon vallen op mijn voorgangster met vragen als: 'hoe ging dat vroeger? Hoe werd dat gedaan, waarom was dat zo? Hoe is de integratie gegaan? Wat was de intentie van een regeling?' Zij was bij de uitvoering en nasleep nauw betrokken geweest. Mannelijke commandanten die het hele proces van integratie mee hebben gemaakt verdwijnen na verloop van tijd. En mensen van na de integratie hebben er soms grote problemen mee. Vrouwen zijn toch geïntegreerd dus kunnen nu overal aan meedoen. Ook in deze tijd van open sollicitaties zijn er MILVA's die, toen ze kozen voor een functie in Den Haag, in de problemen kwamen. Toen hadden ze de keuze. Het was wellicht beter geweest iedereen die over wilde gaan verplicht een opleiding te laten volgen.

Doe iets: haal meer vrouwen binnen

Verder kreeg ik te maken met alle zaken betreffende de vrouw. Als het ging om kleding dan werkte ik samen met directie materieel KL. w.b. de uniform, schoenen, gevechtsskleding enz. Voorlichting over mogelijkheden voor vrouwen. Voorlichting en informatie

over vrouwen bij onderdelen, waar plaatsen ze vrouwen, waarom wel, waarom niet. Lesgeven over integratie. Ik hield me soms bezig met plaatsingsmogelijkheden voor vrouwen. De positieve actie-plannen kwamen in die tijd van de grond. Ik zat in allerlei werkgroepen waar over vrouwen werd gesproken. Vaak in een dubbelfunctie, als secretaris en als deskundige met betrekking tot het onderwerp. Verder hield ik me bezig met praktische problemen op een onderdeel. In '87 kwam het KCV-project (Kort Contract Vrouwen). Vrouwen moesten de kans krijgen om kennis te maken met de krijgsmacht. Er was toen sprake van dienstrecht, een beetje analoog aan de dienstplichtfuncties en periode. Een probleem daarbij was de legering. Met DGW&T moest dat helemaal opnieuw bekeken worden. Er moesten eigen kamers komen. Er werd gesproken over aparte units, aparte verdiepingen. Later werd dat een normale legeringskamer bij de compagnie. Vrouwen moesten in ieder geval een eigen gelegenheid hebben met aparte douches en toiletten. Soms had dat tot gevolg dat ze ergens apart in de kazerne ver weg van de compagnie zaten. Dat is later allemaal wel weer genormaliseerd. Verder kwam ik in de NATO-commissie voor vrouwen. Daar kwamen zaken als opleidingsmogelijkheden, fysieke eisen, het gemengd werken en dergelijke aan de orde. Voor die commissie heb ik het positief actieplan besproken.

Dat was een politiek plan voor alle ministeries. Vrouwen binnen defensie, moesten net als in de burgermaatschappij naast gelijke plichten ook gelijke rechten krijgen. In de burgermaatschappij speelde dat al eerder. Vrouwen werden achtergesteld, kregen niet hetzelfde salaris. Kwamen voor bepaalde functies helemaal niet in aanmerking, terwijl men geen objectieve argumenten had om het niet te doen. Ook defensie was echt een mannen bolwerk. Na het opheffen van de vrouwenkorpsen kregen we amper vrouwen binnen. Van de politiek kwam de opdracht: doe iets, haal vrou-

wen binnen. Zorg voor een hoger aantal, maar ook kwalitatief moet het goed zijn. En het binnen halen van vrouwen mag nooit ten koste gaan van de operationele inzetbaarheid.

We hebben toen onderzocht waar vrouwen interesse voor hadden en welke mogelijkheden er binnen de dienst waren. Dat waren banen binnen de geneeskundige dienst, administratie, transport, de verzorgende sector in het geheel.

Dan komt de vraag hoe halen we ze binnen. Zo kwam het KCV-contract. Zelfde eisen als de mannen, een dienstplichtigen keuring en functies waarin zij geïnteresseerd waren. Ook wilden vrouwen bij de infanterie maar daarvoor waren de keuringseisen anders. Verder bleek dat er deeltijdfuncties, zwangerschapsverlof, kinderopvang moesten komen. Er werd bekeken of er oud-MILVA's terug wilden komen: herintreding. Bij wet werd ouderschapsverlof geregeld, dat geldt natuurlijk ook voor mannen. Dat zijn zo wat zaken uit het positief actieplan.

Zaken worden normaal

Ik herinner me dat toen ik bij de MILVA binnen kwam er werd gesproken over iemand die mocht trouwen en binnen blijven. Toen dacht ik MOCHT TROUWEN. Maar daarvoor moest je eruit als je trouwde. En als je dan die positieve actieplannen hebt en je zit er zelf midden in, dan denk je zwangerschapsverlof, dat is toch normaal. Toen werd duidelijk dat dat ook voor ons gold. Als je zwanger was hoefde je niet de dienst uit. Als je zegt ik wil deeltijd, dan gaat dat nog wel moeizaam, maar het kan. Het klinkt heel positief, maar het is niet zo makkelijk om in een organisatie waarbinnen je zogenaamd vierentwintig uur dienst doet dan ook nog in deeltijd te werken, maar dat kan natuurlijk best op bepaalde functies. In die jaren, '89 tot zeg maar '94, zijn dat de grote lijnen

binnen mijn werk geweest. In '90 waren alle regelingen geaccordeerd. In september '90 werd kinderopvang geregeld en dat groeit nog steeds. Maar dat het nou allemaal soepel gaat, nee, dat moet je toch niet denken.

Ik ben helemaal geen feministe. Soms denk ik wel eens moeten al die regelingen nu komen? Ik vind sommige dingen normaal, maar als je zaken gaat projekteren op onze organisatie, zoals deeltijd, dan kan ik me heel goed voorstellen dat de organisatie daar afschuw van heeft. Aan de ander kant zeg ik, het is iets wat in de burgermaatschappij speelt en bij ons kan het op sommige plaatsen. Je moet betrokkenen wel vertellen dat ze in deeltijd kunnen werken, maar is er wat aan de hand, bijvoorbeeld uitzending, jammer... Als iemand aan mij vraagt, en daarbij zit er geen verschil tussen nu of tien jaar geleden: vind je dat er bij de infanterie vrouwen kunnen. Dat hoeft voor mij niet. Maar er zijn functies bij de infanterie die door vrouwen vervuld kunnen worden. Als je hetzelfde kan, als je dezelfde keuring hebt doorlopen, als je dezelfde opleiding hebt gehad en je voldoet aan dezelfde eisen, dan kunnen er natuurlijk vrouwen werken. Maar mijn persoonlijke mening is dat vrouwen niet persé bij de infanterie of bij de cavalerie hoeven. Maar het kan natuurlijk wel. Als je fysiek sterk bent en je bent goedgekeurd, prima, dan zal ik nooit zeggen het kan niet. Alleen ik heb het gevoel erbij dat het niet verstandig is. Ik zou nooit reclame maken voor vrouwen bij de infanterie. Maar we hebben vrouwen bij de infanterie op dit moment en die doen het prima. We hebben ook zijdelings vrouwen bij infanterie-eenheden. Die verzorgen ondermeer de logistiek. Voor mij is het toch de juiste man of de juiste vrouw op de juiste plaats. Maar we leven nu in '97 en de wereld is anders geworden.

Vrouwen in de Playboy

In de afgelopen jaren heb ik in mijn functie vrouwensvrouwen ook te maken gekregen met zaken als ongewenste intimiteit, seksualiteit op de werkplek en dergelijke. Een aantal jaren geleden de vrouwen in de Playboy, nu weer de krantenberichten over de KMS. Bijvoorbeeld die twee dames die in delen van het uniform geposeerd hadden, al dan niet voor geld in de Playboy.

Dat kun je niet vermijden. Als je allerlei mensen binnen haalt op allerlei niveau's kun je allerlei dingen verwachten. Je kan misschien door richtlijnen proberen het gedrag te beïnvloeden. Proberen die normen en waarden over te dragen. Maar als je iemand binnenkrijgt die normaal ook in de Playboy zou staan, houdt een organisatie

dat niet tegen. Of ik het goed vind of niet. Ik denk dat het een slechte reclame is. Maar je kunt het niet helemaal tegen gaan. Er zijn ongetwijfeld mannen die denken dat een mooie vrouwelijke militair in de Playboy staat voor alle vrouwelijke militairen. En het zou me niet verbazen als ze daaraan verbinden dat zo'n vrouw makkelijk te versieren is. Het zijn automatische reacties eigenlijk. Je krijgt een negatieve beeldvorming. Toen dat speelde belden er verschillende dames die wilden dat ik daartegen iets zou ondernemen. Zij waren bang ook een negatieve naam te krijgen en vogelvrij te zijn. Het deed me goed dat er dames, maar ook commandanten belden om te kijken hoe je daar mee om moest gaan. Rechtspositioneel was er niets aan te doen, maar de discussie was er wel. Zowel mannen als vrouwen vonden het niet leuk dat de organisatie zo in een blad kwam. Als er wat in de kranten verschijnt over seksuele intimidatie, wordt tegenwoordig gevraagd of het waar is of niet waar. Of het verhaal er goed in komt, of we er al wat aan gedaan hebben, of wij het misschien niet weten. Niet iedereen maakt het aan de commandant kenbaar dat ze lastig is gevallen door iemand. Zaken moeten uitgezocht, maar het kwaad is dan al geschied. Op dit moment ligt mijn werk, zeker omdat ik nu alleen vrouwensvrouwen ben, voor een deel op het terrein van seksuele intimidatie. Gelukkig komt het nu boven water en we moeten daar met z'n allen wat aan doen. Wat ik heel erg vind is dat er jonge mensen binnen komen met een traumatisch verleden en dat verleden kun je niet uitschakelen. Bij de keuring vertellen mensen niet alles. Op zo'n opleiding komt er een enorme druk op de ketel en als je moe wordt en onder spanning gaat leven, kunnen oude wonden weer op gaan spelen. Het komt dan regelmatig voor dat jongeren weer geconfronteerd worden met hun traumatisch verleden: incest, drugs, mishandeling en noem maar op. Met alle nare gevolgen van dien. Maar als je dan weer ziet hoe goed vrouwen het over het algemeen doen in de organisatie dan ben ik wel optimistisch voor de toekomst en denk ik dat we het wel goed doen...!

Klazien van Brandwijk-Wiltjer

BESCHEIDENHEID PAST NIET BIJ OVERLEVEN

beschaafd en bescheiden als ze was
zal ik haar niet vergeten,
niet zelfbewust recht overeind
als degenen die hun schoonheid
nooit vergeten en exploiteren,

open ontwikkeld en behulpzaam
had ze bijna niets te eten

dankbaar, gegeneerd
en beschaamd was ze

slechts tien mark deden mij
mijn schuldgevoel vergeten,

te laat nu geneer ik mij.

PLAYBOY

Er druipen druppels op mijn broek,
u ziet ze niet, het is het zweet der zinnen
mijn hoofd weet weer niet waar te beginnen
gedachten graaien lustvol in leeg angstig linnen

mijn hoofd weet weer waar ik ben gebleven:
mijn stemming is lang reeds leeg gelachen
mijn sombere hand sopt door de lichaamsplaggen
met jou verlaat ik vragend bevend het boek

korter kan de lust niet wezen
volgende maand kom ik weer op bezoek,
neem je mee van de kiosk op de hoek

hetzelfde boek wordt weer niet uitgelezen

OVERSTE WENDY BROESDER

Want vrede en veiligheid alleen aan mannen overlaten, daar is het te belangrijk voor

Wendy Broesder, een gewone vrouw, vrolijk, positief en toegankelijk. Ze bekomert zich om het welzijn van militairen, mannen en vrouwen, jongeren en ouderen. Zeker in crisissituaties wordt de mentale belasting van militairen steeds groter. Goede samenwerking en opkomen voor elkaar zijn dan van essentieel belang. Het wan-

trouwen van iemands capaciteiten is dan catastrofaal. De binnenkomst van vrouwen roept in het leger een hoop spanning op. Positieve en negatieve spanning. De kunst blijft om daar een evenwicht in te vinden. Zij probeert al tweeëntwintig jaar een gelijkwaardige positie in te nemen en een bijdrage te leveren, die uitgaat en gebruik maakt van haar kwaliteiten. Hoe zorgt ze ervoor dat haar dat lukt en haar waardigheid niet verloren raakt?

SCHILDJE I.P.V. DIPLOMA

Ze is sinds 1975 in dienst. Nu heeft zij de functie van commandant voor het selectie- en keuringscentrum voor de KL. Dat is niet zomaar een loopbaanroute. Haar start bij defensie begon bij de Milva. De reguliere opleidingen waren nog niet toegankelijk voor vrouwen in 1975. Haar commandant, Overste Adank vond het een beter idee om haar naar het Opleidingscentrum voor Officieren Speciale Diensten te laten gaan als experiment om vrouwen een zelfde soort opleiding te geven als de mannen kregen. Ze heeft overal aan meegedaan, alles ook gehaald, maar ze kreeg geen diploma. Ze kreeg een schildje als bewijs van voltooiing van die opleiding. Het principe van de gelijke monniken, gelijke kappen gold voor de prestaties, maar bij de beloning keek men daar toch weer anders tegenaan.

UITZENDING NAAR LIBANON

Om naar Libanon uitgezonden te worden, hetzelfde verhaal. Normaal was dat iedereen ging, maar niet toen het om haar ging. Ze is uiteindelijk gegaan, maar pas na de nodige moeite. Eerst moest ze de verantwoordelijken voor uitzending ervan overtuigen dat haar vrouw zijn niet automatisch tot uitsluiting aanleiding geeft. Ook in Libanon zelf gaf het soms komische opschuddingen. Bij een uitnodiging voor een etentje bij een Moslimfamilie zat zij als geüniformeerde persoon bij de heren. Nadat zij samen met de mannen ergens erg om moest lachen werd het de gastheer teveel en hij nam haar bij de

arm en bracht haar naar de keuken, zodat zij de maaltijd met de vrouwen verder kon voortzetten. Dit was geen straf, want met de vrouwen was veel gemakkelijker te praten dan met de mannen, maar opmerkelijk was het wel.

IK HEB VANNACHT JOUW STEM GEHOORD,
JOUW STEM, DIE MIJ TE NOEMEN WIST,
JIJ BOOD MIJ JOUW VERDOEMENIS
TE DELEN AAN.
GEWAPEND GAAN VOORTAAN
WIJ NAAST ELKANDER VOORT

NEELTJE MARIA MIN

SLIKKEN OF STIKKEN

De steeds terugkerende ontkenning van de verschillen tussen mannen en vrouwen. Daar vooral geen punt van mogen maken, want dan ben je een zeur en had je maar thuis moeten blijven. Aan het eind van de uitzending, na een beroerde gebeurtenis zat ze met een aantal collega's aan de bar. Ze vertelt wat zij had meegemaakt, raakt ontroerd en gaat huilen. Een aantal verweeten haar dat en riepen dat je je in dat soort situaties beter vol kunt laten lopen met drank. "Huilen past hier niet, dat is niet functioneel". Oh nee? Later heeft ze zich afgevraagd hoe functioneel een dronken militair is of een militair met een kater van hier tot Jericho. Na een huilbui kun je je tranen afdrogen en kun je weer verder, direct als het moet, maar zeker de volgende dag. Het psychisch gezond blijven tijdens crisis situaties is een steeds grotere noodzaak in het leger. Laten we de cultuur van groot,

flink en stoer nou eens aanpassen in plaats van onszelf aan die cultuur.

CULTUURVERSCHILLEN

Libanon was voor haar een veelvuldige confrontatie met verschillen tussen mensen. In het groot: De nationaliteiten en godsdiensten. En in het klein: de omgangsvormen van collega's en de lokale bevolking, waarden en normen van mensen, taalverschillen. Haar aanpassingsgrens werd bereikt. Op de ambassade in Israël sprak zij met een vrouw, die zich niet voor kon stellen dat er in Libanon ook "mensen" woonden. Zij noemde de inwoners uit Libanon steeds beesten. Voor Wendy was dat pijnlijk, want zij sprak ook met Libanezen en ook over hun motivatie om te vechten. Vaak waren dat heel persoonlijk redenen. De affiche met het kleine meisje met het emmertje was haar dan ook uit het hart gegrepen: "Stel er komt oorlog en niemand gaat erheen."

TERUG NAAR SCHOOL

Na Libanon is zij naar de Sociale Academie gegaan en heeft daar de part-time opleiding gevolgd voor maatschappelijk werk.

Uitgezocht hoe het zit met de mannen, de vrouwen, met haarzelf, haar militair zijn, haar omgeving. Laten mannen zich nooit kennen of willen ze alsmaar een kerel zijn en niet kleinzerig? Hoe werkt het aanpassingssysteem op hen. In de theorie van E. Goffman vond ze een belangrijke medestander. Hij had uitgezocht wat er met mensen gebeurt die een groot deel van hun dagelijkse bestaan doorbrengen in een kleine gemeenschap en om te overleven zich schikken in de overheersende cultuur. Wat vooral verhelderend werkte was dat dat systeem ook voor mannen beperkend is. Ook de mannelijke militair wordt in een dwangbuisje gestopt, en moet meedoen, zoniet ben je een miet. In deze sfeer kun je aardig wat frustraties oplopen en is je afzetten en jezelf groter maken haast een noodzakelijk kwaad. Zo zal dezelfde man, zolang je nog alleen met hem bent, zijn kwetsbaarheid laten zien, maar in aanwezigheid van collega's je weer een sneer verkopen en tegen jou zeggen dat hij nu even in is voor een geintje.

VROUWENSTRIJD

Wendy: In deze periode heb ik veel nagedacht en bestudeerd hoe mensen opgroeien en zich ontwikkelen. Veel over mezelf nagedacht. Hoe onzeker ik me voelde als ik in burgerkleren rondliep. Pas met een uniform aan was ik iemand. Niet dat mijn collega's me dat lieten merken, want voor hun was ik altijd vrouw. En die zal zich dus anders moeten gedragen dan een man in uniform. Maar hoe anders?

Al deze questies riepen zoveel vragen op. Ik was zo blij dat ik daar met collega-studenten over kon praten. Welke invloeden zijn bepalend voor iemands gedrag? Zegt gedrag alles over je persoonlijkheid of kun je onderhuids nog iemand anders zijn? Hoeveel van je eigen identiteit kun je kwijtraken, zonder gek te worden? Welke verschillen tussen man en vrouw zijn biologisch; welke aangeleerd? Hoeveel invloed heeft het leger op mij gehad; hoeveel vorming is misvormend geweest?

KIEZEN

Eerst na haar periode in Libanon. "Wil ik nog wel in het leger blijven?" vroeg zij zich toen af. Dat antwoord werd positief doordat zij bij de Maatschappelijke Dienst Defensie kon gaan werken en bij de Sociale Academy een part-time studie kon gaan doen. Vervolgens weer de keuze hoe verder. Wil zij meer de therapeutische kant uitgaan en die kwaliteiten verder ontwikkelen? Ze had de Systeemtheorie van Nagy ontdekt en kon die opleiding volgen aan de Voortgezette Opleiding in Amsterdam. Of zou ze een militaire carrière voor laten gaan en een Universitaire opleiding gaan volgen om psycholoog te worden. Want ze wist ook dat er vooral bij een dergelijke studiekeus voor haar bevorderingsmogelijkheden waren. En ondertussen ook nog de vraag naar

het krijgen van kinderen. Het combineren is nog steeds niet gemakkelijk, maar in die tijd was er nog minder goede kinderopvang en was het nog meer taboe om fulltime te werken en te kiezen om kinderen te krijgen. Veel vrouwen ervoeren dat niet eens als keuze.

TEDERHEID

Met is overigens de vraag of dat vandaag de dag zo anders is. En laten we wel wezen, wat is er mooier dan een geboorte en het

EERST NEGEREN ZE JE,
DAN BESPOTTEN ZE JE,
VERVOLGENS BESTRIJDEN ZE JE,
EN UITEINDELIJK WIN JE.

(GANDHI)

groot zien worden van een kind? Gelukkig zijn er wel meerdere wegen om daar van te kunnen genieten en die mazzel heeft Wendy gehad. Haar zus heeft haar deelgenoot gemaakt van dit wonder en zo zag zij in de ogen van een pasgeboren meisje een wijsheid, die haar nog vol doen schieten. Een halve week na mijn eerste gesprek met haar kreeg haar andere zus een jongetje waar ze ook bij aanwezig was. "Netjes buiten diensttijd" zei Wendy. Toen we elkaar weer zagen hebben we foto's gekeken van de baby. Soort grootmoedergevoel uit de werkende klasse. Nieuwe groep voor sociologen.

HARDE WERKELIJKHEID

Kunnen vrouwen in het leger functioneren? Steeds weer die vraag komt bij mij als vragenstelster bovendien. Volgens de mission statement is het succes van de Landmacht de combinatie van indivi-

duële kwaliteiten en teamwork. Flexibel en slagvaardig moet het leger zijn om aan crisisbeheersing, humanitaire hulp en rampenbestrijding te kunnen doen. Hoe vaak is het nog nodig om naties tot vrede te bewegen door met imponeergedrag van grote marcherende mannen en zware tanks te dreigen? En hoeveel mannen zijn nog bereid lief en lijf te geven voor vrede en veiligheid? Wordt het niet hoog tijd om te kijken naar welke andere manieren er zijn? En worden de aanwezige kwaliteiten van militairen wel voldoende benut, want ook mannen moeten nogal wat inleveren. Ook dit soort vragen roept het gesprek bij mij op. Maar ja, als je geen kansen ziet, resten slechts bedreigingen.

Kofi Annan zei eens: *Hervormingen zijn een proces geen eenmalige gebeurtenis.*

CRISIS IS KANS

En nu ook de militair creativiteit als vaardigheid in zijn en haar pakket heeft zitten kan er toch eindelijk van onderaf naar vernuftiger oplossingen gezocht worden als het om crisissen, hulp of rampenbestrijding gaat? Defensie zal niet aan verandering ontkomen. De kunst is dan het goede te behouden, maar er zal flink opgeruimd moeten worden, frutsels en fratsels weggooiën, soppen, hier en daar een likkie verf. Dat zou opknappen. Edoch wie heeft het lef, want er is nog veel tegenstand. Toch zal het bij Defensie wel net als bij de overige organisaties gaan. Als er eenmaal, in eerste instantie voor vrouwen, kinderopvang en deeltijdbanen worden gecreëerd, het vaak de mannen zijn die daar in grote getale gebruik van gaan maken.

VERSCHILLEN

Wendy: Fysiek is de spier/vetverhouding bij vrouwen anders dan bij mannen. Een gelijk aantal meters lopen kost vrouwen een kwart zoveel kracht, daarom worden er bij de Coopertest ook een kwart aantal minder meters gevraagd.

Iets vergelijkbaars zie je bij het verschil in prestatie van de sit-ups en push-ups. Door het beenderengestel is het bekken zwaarder en hebben vrouwen vaak sterkere buikspieren dan de mannen, vandaar dat vrouwen met de sit-upoefening minder moeite hebben dan de mannen. Het zou aardig zijn als we dergelijke verschillen en nog een aantal anderen met elkaar zouden wegen en als alternatief zouden aanbieden.

Bijvoorbeeld dat vrouwen met een goede conditie dat op een andere wijze zouden kunnen aantonen door zwemmen of fietsen i.p.v. de Coopertest.

Het gaat toch om de algehele conditie, die moet goed zijn.

We zijn nu met een proef bezig om fysieke opleidbaarheid, tegen fysieke belastbaarheid af te zetten. Dit wil zeggen om via dezelfde proeven maar met een ander soort waardering wordt er gekeken naar

IDEALEN

Wendy: Mijn grootste zorg ten aanzien van Defensie is de veranderde taakstelling en de kwetsbaarheid van de jonge BBTERS. Zwaartepunt in deze functie ligt voor mij dus op het voortdurend alert zijn op het zo secuur mogelijk de psychische belastbaarheid te bepalen, omdat de mens in de militaire organisatie zo kwetsbaar is. Doordat de jonge BBTERS nogal eens vlak na hun opleidingstraject al met een uitzending geconfronteerd worden. Kandidaten zijn vaak nog heel jong, de taakuitvoering kan redelijk zwaar worden, met name tijdens een uitzending. Je moet niet vergeten dat de meerderheid is tussen 17 en 22 jaar. Die komen niet in leidinggevende functies, maar gaan meteen na de opleiding hun taak uitvoeren, als dat dan onmiddellijk in een uitzending gebied is, wil dat nogal eens extra belastend geven, met alle gevolgen van dien. Verder spelen er andere factoren mee, zoals de veranderingen in de opleidingsduur. De nadruk van het keuren en selecteren zal dus niet alleen maar een dienstbelang moeten hebben, maar ook in het belang moeten zijn van degenen die komen werken binnen de organisatie.

Een van mijn idealen zou zijn, dat alle hulpinstanties binnen Defensie meer

gaan samenwerken, of moet ik zeggen: nog meer en beter gaan samenwerken. Op die manier zullen de belangen van zowel de organisatie maar zeker ook de belangen van de jonge werknemers zoveel en zo goed mogelijk behartigd worden.

De organisatie is niet gebaat met alleen maar kwantitatief vullen van het personeelsbestand, het moet ook kwalitatief kloppen. Als de organisatie vraagt dat jonge mensen hun taak in moeilijke omstandigheden zoals tijdens crisisbeheersings operaties gaan uitvoeren, dan moet je de mensen daar ook zo goed mogelijk in ondersteunen. Daarin is geen plaats meer voor bijvoorbeeld onderliggende concurrentiestrijden tussen de verschillende hulpverleners instanties of hulpverleners.... het belang van de jonge werknemer zou daar voor iedereen voorop moeten staan.

Meer loyaliteit onder de hulpverleners dus. Mijn aandeel erin zie ik als een zo breed mogelijk aanbod geven naar de hulpverleners om kennis te nemen van de werkwijze van het keurings en selectiecentrum, door samenwerking aan te gaan waar mogelijk en om de eventuele schade door het werken in deze organisatie zoveel mogelijk te voorkomen door de psychische belastbaarheid bij voorbaat zo goed mogelijk te testen.

Karen Joachim

belastbaarheid, dat is om fysieke mutaties en uitval tijdens de opleiding zoveel mogelijk te voorkomen.

CIJFERS EN GETALLEN:

Wendy: Je zou kunnen stellen dat vrouwen over het algemeen beter scoren op het psychologische onderzoek en mannen beter scoren op het fysieke onderzoek. In 1996 gingen twee vrouwen naar de categorie TSP tegenover negenennegentig mannen. Veertien van de tachtig mannen gingen naar de KMA. Het merendeel van de vrouwelijke medewerkers bij Defensie zit in de lagere schalen en rangen. Vrouwen scoren over het algemeen lager op praktisch technisch inzicht. Terwijl de testen hiervoor seksneutraal zijn. Daarmee bedoel ik dat er regelmatig controle is of testuitslagen niet hoofdzakelijk bepaald worden door sekse. Het zuiver houden op het gebied van seksneutraliteit van onderzoekstesten is voor het centrum een voortdurende zorg. Wat ook van belang is, is dat het psychologisch onderzoek volgens de code van het Nederlands Instituut Psychologie gaat. Die code beschrijft hoe psychologen dienen te werken, hoe hun handelwijze moet zijn met betrekking tot mensen, tot de testen etc. In de code staan zaken die eigenlijk heel vanzelfsprekend zijn: bij vraag moet er inzicht gegeven worden in het dossier, men moet met de handen van mensen afblijven. Het is belangrijk dat we volgens die code werken, omdat het mensen ook de kans geeft om in beroep te gaan, als ze denken dat ze niet goed behandeld zijn.

DEFENSIE VROUWEN NETWERK, OOK VOOR U?!

Sgt1 Karin Sanders, aanspreekpunt voor het Defensie Vrouwen Netwerk, zette op verzoek van de EGO-redactie een aantal wetenswaardigheden over het Defensie Vrouwen Netwerk op een rijtje.

Het DVN is op 22 mei 1992 opgericht door een klein bestuur van 5 vrouwen die werkzaam zijn bij Defensie. Zij stelden zichzelf de volgende doelen:

- het inspireren, informeren en motiveren van vrouwen die in dienst zijn van het Ministerie van Defensie en,
- het versterken van de positie van Defensievrouwen en het stimuleren van de doorstroming van vrouwen naar hogere posities.

Het DVN biedt een platform aan haar burger- en militaire leden door onder meer landelijke bijeenkomsten te organiseren, een informatiebulletin uit te geven en beleidsorganen binnen Defensie te informeren over wat er "leeft" onder haar leden t.a.v. hun functioneren binnen Defensie. Met haar activiteiten wil de vereniging DVN aansluiten op actuele ontwikkelingen in beleid en praktijk inzake het functioneren van Defensievrouwen.

Om een goed voorbeeld te geven over de functie en waarde die de Defensieorganisatie hecht aan het DVN: onlangs heeft het bestuur van DVN deel genomen aan het ontwikkelen van de beleidsnota Emancipatie Defensie die in juni j.l. is aangeboden aan de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Tijdens een in dit jaar georganiseerde themadag gaf Tweede Kamerlid mevrouw Mieke Sterk een lezing met als titel "Koning, Keizer, Admiraal, vrouwen kunnen het allemaal", welke tot een pittige discussie leidde. Onderwerp als kinderopvang, deeltijd, horizontale instroom, herintreden etc. kwamen in de discussie aan de orde.

Het DVN organiseert, naast de algemene ledenvergaderingen, twee keer per jaar een themadag met een actueel onderwerp. Het bestuur nodigt op deze dagen altijd vooraanstaande personen van binnen en buiten de Defensie organisatie. Een kleine greep uit de georganiseerde themadagen:

Vrouw en loopbaan

Drie gastsprekers, waaronder ex-staatssecretaris Elske ter Veld, hielden voor een aandachtig gehoor lezingen over de obstakels die vrouwen ontmoeten op hun weg naar een glansrijke carrière. Waarom stromen vrouwen niet door naar de top? Hebben ze wel zin in zware leidinggevende banen? Of houden mannen de beste banen voor zichzelf?

Neem een man mee

In aanwezigheid van gasten van de Marine, Lucht-, Landmacht en Marechaussee verwelkomde het DVN-bestuur de staatssecretaris van Defensie drs. J. C. Gmelich-Meijling. Deze hield een lezing waarin hij zei dat "ondanks de vergaande herstructurering en verkleining van de krijgsmacht, Defensie er naar blijft streven het personeelsbeleid zo min mogelijk te laten afwijken van wat maatschappelijk gebruikelijk is. Workshops: Beslissingsstrategieën/prioriteiten stellen.

Onder leiding van Ria van Doorn, coördinator Landelijk Steunpunt Politievrouwen-netwerk, werden door haar en twee andere trainsters in een drietal workshops het thema behandeld uit diverse invalshoeken:

- Op zoek naar het creatieve alternatief;
- Life changes are life chances;
- Keuzes en het verruimen van mogelijkheden;

Flexibel werken, de arbeidsmarkt van de toekomst.

Er was op deze dag een gevarieerd aanbod van sprekers. Onder leiding van de dagvoorzitter, de heer G. Rijsdijk, hoofdbestuurder van de Bouw en Houtbond FNV kregen de sprekers de heren Junggeburst (Uitzendbureau Randstad), Oschman (ABP/USZO) Völkers (Directeur Arbeidsvoorwaarden Defensie) en van de Valk (NOV) kregen veel respons uit de zaal, zodat pittige discussies ontstonden.

Waarom eigenlijk een Defensie Vrouwen Netwerk?

Een Defensievrouw heeft in haar directe omgeving vaak weinig vrouwelijke collega's. Dit maakt het moeilijk om persoonlijke of zakelijke ervaringen uit te wisselen met andere vrouwen. Er zijn minder mogelijkheden om van elkaars ervaringen en deskundigheden te leren, of elkaar te stimuleren.

Als een Defensievrouw zich verder wil ontwikkelen en op een hoger niveau wil gaan werken, dan komt ze er achter dat voor haar de drempels soms veel hoger zijn dan voor haar mannelijke collega's. Het ontbreekt bovendien aan stimulansen en coaching om de volgende stappen te zetten.

Bedrijfsopleidingen en managementcursussen waar Defensievrouwen in participeren, besteden weinig aandacht aan de specifieke problemen waar Defensievrouwen tegenaan lopen. Daarom is het Defensie Vrouwen Netwerk op 22 mei 1992 opgericht.

Voor wie is het?

Het is voor iedereen die van mening is dat het informele circuit en het uitwisselen van kennis en ervaringen belangrijk zijn voor haar functioneren en carrière. En dat kunnen vrouwen van alle rangen en schaalniveau's zijn.

Kennis maken met het DVN kan door contact op te nemen met het aanspreekpunt van DVN: sgt1 Sanders, tfn 070-3169453 (MDTN *06-54669453).

Adres: CDPO/Stafgroep/BVPKL
Gebouw 35 L 160
Postbus 90820
2509 LV Den Haag

Priscilla Aalfs

Verbindelaar algemeen/ Chauffeur MB+4 tonner

Priscilla Aalfs is een van de vele BBT-sters die we in het kader van dit nummer hebben geïnterviewd. Ze onderscheidt zich in zoverre van de anderen, dat ze wel het risico wilde nemen om met foto, naam en eigen verhaal in de Ego te komen. Veel vrouwelijke BBT-ers wilden wel hun verhaal kwijt, maar wilden niet herkenbaar zijn voor hun directe collega's.

Hun uitspraken zijn terug te vinden op pagina 18.

Priscilla's verhaal kan wel representatief genoemd worden voor een grote groep vrouwelijke BBT-ers.

Ik had echt al die tijd gedacht dat hij me gewoon ook respecteerd als beginnend militair... maar nee hoor, het idee dat hij zo drie maanden lang naar me had gekeken, plaatste ook een heleboel opmerkingen die over en weer gegaan waren in een heel ander daglicht.... ik was echt teleurgesteld en pissig. Voor

op een andere kamer lagen, over orgiën en dergelijke, maar ik heb daar nooit iets van gemerkt.... ach, ze moesten toch wat te kletsen hebben.... maar leuk is het niet als je als meid, of als groep meiden een slechte naam krijgt. Je blijft er wel mee zitten en je kunt er weinig aan doen, ook niet als de slechte naam onterecht is. Je moet daar maar door zien te komen. Ik geloof niet dat meiden onder elkaar slechter of beter zijn dan jongens. Je moet het toch met elkaar maken in zo'n AMO.

Ik ben op 2 september 1996 in dienst gekomen, ik zit dus net een jaar in dienst. Het schoolbataljon waar ik opkwam voor mijn AMO: allemaal heel spannend, die drie maanden daar, maar als ik terugkijk was het niet echt aansluitend op mijn plaatsing. Ik kwam bij één van de compagnieën, samen met nog een heel stel meiden. In het peloton waar ik geplaatst werd zaten nog 7 meiden, en we werden telkens met twee meiden in een groep geplaatst. Het meisje waarmee ik in de groep zat, was al na een maand verdwenen.... dus bleef ik als enige meid in een groep van verder allemaal ex-dienstplichtigen.... prima jongens allemaal, maar ze wisten al wel het nodige van het leger af en ik wist helemaal niets. Dus af en toe had ik het knap moeilijk. Ik kan niet zeggen dat ik veel last heb gehad van de jongens daar, ze hielpen me niet speciaal omdat ik een meisje was, maar ze sloten me ook niet buiten. Ik hoorde gewoon bij de groep. Wel was het zo, dat ik in die tijd nog heel benauwd was om mijn mond open te trekken, als me iets niet beviel. Dat ben ik pas later gaan doen. Het kader gedroeg zich ook prima, althans tijdens de opleiding, ik had ook respect voor ze, alhoewel sommigen het me niet makkelijk maakten....misschien wel omdat ik een meisje was. Maar later ben ik toch heel erg teleurgesteld geraakt in een kaderlid. Op de afscheidsavond had hij behoorlijk gedronken en vond het toen nodig om me te vertellen dat hij al drie maanden "op me had lopen geilen". Ja sorry hoor, maar daar zat ik echt niet op te wachten. Ik schrok er ook wel van.

zo iemand kan ik echt geen respect opbrengen.

Meiden onder elkaar

We lagen met zes meiden op een kamer. En eigenlijk ging dat heel goed. Veel plezier, lachen en elkaar helpen. Maar op een gegeven moment misten een paar meiden spullen.... het kon haast niet anders of iemand van de kamer was de dief. Dat was echt heel vervelend, maar ja, wat doe je eraan??? Sommige spullen die gestolen waren, hadden een hele speciale betekenis voor de eigenaar, nou dan baal je echt wel stevig. Na een paar keer goed gekeken en opgelet te hebben, dacht ik wel te weten wie de dief was en ik ben ermee naar het kader gegaan. Sommige van mijn kamergenoten vonden me toen een "matennaaiër" maar dat is toch flauwekul: *degene die steelt is de matennaaiër.....!!!!* Uiteindelijk is het allemaal ook wel weer goed gekomen, de marechaussee is ingeschakeld en degene die gestolen had heeft ook bekend. Ik weet niet hoe het nu met haar gaat, we hebben haar toen een hele tijd niet meer gezien, maar ondertussen is ze wel weer gesignaleerd als collega.... dus zal het wel goed zijn. De meesten van ons hadden onze spullen terug en het stelen hield op, daar ging het om. Nou ja, een meisje heeft het horloge wat ze van haar moeder gekregen had, nooit meer gezien, dus dat was wel heel vervelend. We hoorden nogal wat wilde verhalen over meiden uit een ander peloton, die

Saaie functie opleiding

De functie opleiding was saai. Onder elkaar moet je het leuk maken. Vooral s'avonds. Ik sport graag, dus dat ging ik vaak doen. Hardlopend naar de fitness en weer terug. Ik probeerde collega's mee te trekken, maar er was niet veel animo. De meesten vonden de t.v. en de bar of gewoon hun kamer interessanter. Jammer. Einde functie opleiding. Ik werd weer te werk gesteld. Na de AMO was ik ook al te werk gesteld op mijn onderdeel bij Verbindingen, in afwachting van de functie opleiding. Na die opleiding zat ik dus weer op dat onderdeel te wachten tot ik naar de rijopleiding in Venlo kon. Ik wilde graag dat rijbewijs. Het duurde allemaal te lang naar mijn zin, dus ik vond dat ik zelf maar in actie moest komen. Het was een zootje. Degene die het regelde dat je vanuit je functie opleiding doorstroomde naar Venlo, deed het niet meer. Dat ging dan vanuit het Schoolbataljon. En de persoon die er nu voor aangewezen was, scheen nergens van af te weten.

ERRUG VERWARREND voor mij en nog een heleboel anderen.

Ik voelde me net een klein kind, dat een lolly beloofd was.

En maar van het kastje naar de muur gestuurd werd.

IK WIL DAT RIJBEWIJS HALEN Ze zijn me toch niet vergeten? Uiteindelijk heeft mijn kapitein geregeld dat ik er

tussen kon. Toen ging alles ook heel snel. Binnen drie weken zat ik in Venlo. Daar had ik een hele leuke groep meiden waar ik de kamer mee deelde. Eén daarvan is nu zelfs mijn beste vriendin. Ik had het naar m'n zin, de tijd ging veel te snel. Toen het einde in zicht kwam zag ik steeds meer op tegen teruggaan naar Ede. In Ede was ik namelijk de enige meid tussen een heleboel TD'ers, en dat viel niet altijd mee.

Vervelende opmerkingen

Je gaat je dan toch ook wel eenzaam voelen. De jongens waren niet echt rot of slecht hoor, maar soms die vervelende opmerkingen, daar baalde ik dan van en dan wist ik niet zo goed hoe ik goed van me af moest bijten, wel subtiel, maar toch zo dat die rot-opmerkingen ophielden. Uiteindelijk is me dat wel gelukt, ook met hulp overigens. De Overste Wijkmans heeft me tips gegeven en ook de kapitein stond wel open voor mijn probleem op dat gebied. De sfeer is dus echt wel beter geworden. En echt slechte kerels zaten er ook niet tussen, alleen soms hebben ze niet in de gaten, hoe vervelend opmerkingen kunnen zijn. En om het nou altijd te moeten gaan uitleggen is ook vervelend en dan wordt je al gauw als zeikerd gezien. Terugkijkend heb ik wel veel geleerd op

dat gebied. Maar als ik mocht kiezen, dan zou ik toch heel graag overgaan naar de MGD. Niet alleen omdat daar meer vrouwen werken, maar ook omdat je met die opleiding die je daar krijgt, later ook veel meer kunt in de burgermaatschappij. En daar wil ik toch naar terug. Dus werd het dubben tussen of het leger uitgaan om het bij de Politie school te proberen, dat is een oude wensdroom van me, of om te proberen om overgeplaatst te worden naar de MGD.

Niets te doen

Het rotte was, dat ik op het onderdeel ook bijna niets te doen had, dus liep ik me al gauw te vervelen. Ze wilden me ook niet laten gaan, want dat had consequenties voor het personeelsplaatje. Ik begrijp best wel dat zo'n kapitein zijn eigen compagnies belangen moet behartigen, maar ja, ergens houdt dat op, zeker als je dagenlang niets te doen hebt. Dan ga je echt wel flink balen. Ik kwam erachter dat ik dus ongeveer twee weken per jaar werk had, alleen dus als ik mee ga op oefening. De enige keer dat ik mijn functie kan vervullen. Het Banencentrum had mij (en nog veel meer anderen, want ik ben heus niet de enige met het probleem) veel te hoge verwachtingen gegeven.

Daar had ik ook al aangegeven dat ik bij de MGD wilde werken, maar toen was er geen plaats. Volgens hen toendertijd hoefde ik alleen maar een rekest in te dienen en dan kon ik alsnog naar de MGD als ik de Verbindingen niets zou vinden. Nu weet ik wel beter. Je hebt voor een functie getekend. En daar zit je dan aan vast. Ze stellen het op dat Banencentrum gewoon veel te mooi voor, gewoon om je maar binnen te halen en dat is niet eerlijk.

Maar goed, ik kreeg dus van mijn commandant een dagtaak toegewezen. Nog geen volledige dagtaak en het sluit niet aan op mijn functie. Maar ze moeten toch iets met me doen. Je kunt dus stellen dat ik nu bezig ben met mijn Diploma Luiheid.

Als ik bijvoorbeeld bij 106 verbindingsbataljon was geplaatst was dat al beter geweest, die gaan tenminste nog eens een keer schieten of marsen. En natuurlijk op bivak. Maar ja, dat was uiteindelijk toch ook niet hetgene geweest wat ik had willen doen binnen Defensie.

Het Banencentrum moet mensen beter voorbereiden op hun toekomstige baan/functie. Laat ze maar een dagje kijken of zo.

Dat voorkomt dat personeel zich 50% inzet in plaats van 200%

Wil je nog meer weten?

Weet je, het belangrijkste is toch dat je als mens, als militair je baan goed doet. Daar ben je voor gekomen. Dat je ook een beetje trots kunt zijn op wie je bent en wat je doet. Daar gaat het toch om! Dat is voor vrouwen toch niet anders dan voor mannen! Sommige kerels zouden ook eens op moeten houden met te klieren tegen vrouwen en meiden. Het overgrote deel van de mannelijke collega's is best wel tof om mee om te gaan en te werken, maar die snappen ook hoever ze kunnen gaan. Die hoef je dingen ook niet uit te leggen. Ik hoop echt dat ik nog eens naar de MGD kan, daar zitten ook veel meer meiden, daar ken ik er ook een stel van. Dan zou ik het denk ik beter naar mijn zin hebben en ook best wel beter werken. Dit rondhangen demotiveert zo.

Irma Ouwehand-Jacobs

MOND HOUDEN

Soms zou ik wel kunnen gillen hier, laat me met rust, stelletje stomme klootzakken, maar ja, dat zeg je niet he.... je moet ook nog met die lui werken. Dus houd ik mijn mond weer. In het weekend ben ik dan weer niet te genieten voor mijn thuis. Dan loop ik alleen maar te bekken.

GEINTJES

Ach, je moet wel tegen een geintje kunnen. Je moet niet overal zo hard aan tillen. Je moet als vrouw geen mietje zijn. Je krijgt vanzelf wel haar op je tanden hier. En och, die kereltjes kunnen vaak zelf helemaal niet tegen een geintje, vooral sommige kaderleden niet. Goh wat een zielige haantjes zijn dat. Te stom om voor de duivel te dansen, maar een verbeelding. Echt sneu volk.

SLET

Ik heb twee keer een vriendje gehad op de kazerne en was dus meteen de slet van de compagnie. Sommige van die jongens duiken wel vaker het bed in met verschillende meiden, maar die krijgen geen slechte naam, dat is dan blijkbaar stoer. Echt onderwets hoor. Ik heb nu thuis een vriend, wel zo rustig.

't zal je kind
maar wezen...

UITSPRAKEN VROUWELIJKE BBT-ERS

NIETS HELPT

Ik heb al een paar keer met de gv'er en de dokter gepraat, maar dat helpt ook niets. Ik voel me gewoon klote hier. Ik heb geen mutatie omdat ik zielig wil zijn, maar omdat ik gewoon niet tegen die druk kan.

BANG

Ik ben wel vaak bang, als ik alleen in het gebouw ben, dan draai ik mijn kamerdeur op slot. Ik vertrouw het niet meer zo sinds toen gepakt is en er niets aan werd gedaan. Ik weet niet waar ze gebleven is. Ze heeft geen aanklacht ingediend, want dat kaderlid loopt hier nog steeds rond.

VASTE VERKERING

In het begin vond ik het maar niets al die aandacht van die jongens, maar je went er aan. Het helpt wel dat ik vaste verkering heb. Dan wordt je niet zo lastig gevallen. Nee mijn vriend vindt het niet prettig dat ik in het leger zit, maar ik wilde het toch doen.

UITDAGING

Ik vond het een uitdaging om in een mannenbedrijf te gaan werken, lekker spannend wel, kijken of ik dat aan kon, of ik het fysiek ook aan kon. En ik vind het nog steeds lekker als ik een van die sukkeltjes eruit loop met hardlopen. Dat vind ik gaaf.

"DRUK HET ANONIEM, WE MOETEN HIER NOG LANGER WERKEN"

SPORTPRET

Het meeste heb ik gelachen, als er in de sport meer jongens uitvielen dan meiden. Dan had ik pas echt pret, van binnen dan he, want zoiets moet je niet hardop doen. Dan zijn ze al heel gauw op hun pik getrapt.....

ROTNAMEN

Miepen, meiden, badmutsen, vochtige hertjes, nou zo kan ik nog wel een tijd doorgaan. Nee, het is niet leuk om hier te werken, maar ik heb het geld nodig en ik heb moeite genoeg gedaan om de AMO te halen, dus ik laat me ook niet wegpesten. Maar echt soms kan ik wel janken. Dat die lui niet doorhebben hoe grof ze zijn.

KERELS

Ach, als je die kerels alleen spreekt vallen ze allemaal wel mee, maar in een groep dan zijn het ineens heel andere lui. Als ze alleen zijn storten ze hun hart uit en als ze in een groep zitten dan zeiken ze je af. Dat is dan stoer blijkbaar, ze willen dan niet afgaan. Maar ik weet wel beter.

AMO VLEES

Nee hoor, ik was helemaal niet uit op een relatie, maar ik had er de tweede dag al een. Ik wist ook niet zo goed wat ik er mee aanmoest. Hij was toch een kaderlid, wel van een andere groep, maar toch. Ik voelde me wel gevleid door alle aandacht en ik zocht hem ook wel op in het weekend. Maar lang heeft het niet geduurd, toen had hij alweer een ander. Dat deed wel zeer, ik voelde me gewoon gebruikt, maar ja, dat wil je dan niet toegeven. Daarna heeft hij nog heel veel vriendinnen gehad. Allemaal "vers AMO vlees" noemde hij dat.

AANSTELSTERS

Ach, sommige meiden stellen zich gewoon aan, die lopen zo te schooi-en om aandacht bij die kerels, dat het gewoon zielig is. Ik kan me best voorstellen dat die mannen dat ook zat worden. Geen wonder dat vrouwen binnen de landmacht geen al te goede naam hebben, daar zorgen dat soort types wel voor.

TAAK VAN DE VERTROUWENSVROUW

De werkzaamheden van de vertrouwensvrouw zijn erop gericht de relatie van de individuele militair en Defensie te optimaliseren en gaat daarbij uit van enerzijds preventieve maatregelen om de klachten te voorkomen en anderzijds van de behandeling van de klachten op zich.

Hulpverlening (individuele militair).

1. Vangnet voor alle militairen die binnen formele procedures van de organisatie hun problematiek niet kwijt willen of kunnen. Zij bevordert, begeleidt en bemiddelt in het zoeken naar oplossingen bij individuele problemen van welke aard dan ook.
2. Het verlenen van nazorg.

Adviserend (KL en CDPO).

3. Adviserende functie op basis van gesignaleerde knelpunten. Gevraagd en ongevraagd adviseren van de CDPO danwel de daartoe geëigende functionarissen van de KL.
4. Het leveren van een bijdrage in de beleidsontwikkeling ter voorkoming en bestrijding individuele klachten op de werkplek.

Coördinerend

5. Het onderhouden van contacten met functionarissen in de organisatie die beroepshalve geconfronteerd worden met de klachten van de individuele werknemer.

Ondersteunend (Leiding).

6. Consultatie bieden aan leidinggeven- den bij het afhandelen van zaken. Voorlichting gevend
7. De vertrouwensvrouw registreert alle meldingen.
8. Bekendheid van de vertrouwens- vrouw verhogen door de doelgroepen te bezoeken.

Het verzorgen van voorlichting en het geven van cursussen aan leidinggeven- den.

Vertrouwenspersoon Koninklijke Landmacht en Marechaussee (Marechaussee tot 1 oktober)

Lkol A.E.M. Wijkmans
CDPO/Stafgroep/BVPKL
Gebouw 35 L 160
Postbus 90820
2509 LV Den Haag
Tfn.: 070-316 9453 of
MDTN *06-546 69453
Fax : 070-3165212

Per 1 december zal de lkol I.W.M.F. Lempens de lkol Wijkmans opvolgen.

Coördinator Integratie Vrouwen Koninklijke Luchtmacht

Majoor H. Smits-Natte
Staf Bevelhebber der Luchtmacht
Kamer 1 B 10
Binckhorstlaan 135
2516 BA 's-Gravenhage
Tfn.: 070-349 3491
Fax : 070-349 2011

Coördinator Integratie Vrouwen Koninklijke Marine

LTZSD2OC A.K. Weinans
CZMNED
Postbus 10000
1780 CA Den Helder
Tfn.: 0223-65 6713
Fax : 0223-65 6090

Staf Inspecteur Generaal Krijgsmacht

Lkol E.P.C.M. van Poppel
De Zwaluwenberg
Utrechtseweg 225
1213 TR Hilversum
Tfn.: 035-577 6615
Fax : 035-577 6630

Pas op: een springruiter met een .22 sportgeweer

Als ik haar vraag iets over vroeger te vertellen, over haar jeugdja-
ren, kijkt de S1 van het Luchtmobiele schoolbataljon te
Schaarsbergen, kapitein M. Hoost, me een beetje verbaasd aan.
Haar vrolijke ogen zeggen me dat maar weinig mensen daar naar
vragen en, dat is toch niet interessant. Maar er is ook iets in haar
houding dat me waarschuwt, dat het niet te diep moet gaan, het
interview en dat we het zakelijk moeten houden. Ze houdt het
dan ook kort, vertelt dat ze in Amsterdam-Noord is geboren, dat
ze de Havo heeft gedaan en daarna een jaar heeft gewerkt, dat ze
bij de politie wilde, maar dat haar vader, een politiemann, haar
dat heeft afgeraden, omdat het te hard zou zijn. Toen heeft ze be-
dacht dat de Landmacht een goed alternatief zou zijn en het had,
vond haar moeder, voldoende toekomst. Pa had nu geen be-
zwaar. En zo is het gekomen, lijkt ze te zeggen.

Wil je nog meer weten? Ja natuur-
lijk! Iedere journalist wil alles
weten, om het portret goed te
kunnen maken. Dan vertelt ze dat ze in
een gemiddeld gezin is opgegroeid, haar
vijf jaar oudere broer, is een referentie-
punt in haar leven. Die leerde bijvoor-
beeld moeilijker, terwijl ze er zelf een
beetje met de pet naar gooide. Ze bleef
ook een jaar zitten, voelde zich eerder
een doener dan een denker. Ze was veel
liever bij de paarden, zegt ze. Soms
droomde ze ervan een goed springruiter
te worden. Maar daarvoor waren de
middelen ontoereikend, dan moest je
geld meebrengen. Het bleef wel jaren-
lang haar grootste hobby, ze kocht ook
zelf een paard en reisde ermee door
Nederland, stalde het op de plaatsen
waar ze werd gelegerd. Totdat ze een
nieuwe hobby leerde kennen, het schie-
ten. Met een .22, een sportgeweer
schoot ze zich omhoog tot in de selectie
die naar het wereldkampioenschap voor

militairen in Wroclaw in Polen mocht.
Pech voor haar dat de overstromingen
roet in het eten hebben gegooid.

Defensie: nieuwe wereld

Bij Defensie is er een nieuwe wereld
voor haar open gegaan, zegt ze. Er
was geen moment dat ze twijfelde.
Wel waren er tegenvallers, maar die
hadden haar mannelijke collega's ook.
Ze dacht een betere conditie te hebben,
moest dus af en toe flink doordouwen,
maar altijd was er wel een man die eer-
der klaagde en dat gaf haar dan weer
energie om verder te gaan.
Ze beseft daarnaast ook goed, dat ze
niet voorop hoefde te lopen om punten
te scoren, als ze in de groep bleef was het
voldoende, zelfs goed in de ogen van
haar mannelijke collega's.
In die dagen op het OCOSD, het
Opleidingscentrum voor Officieren in
Speciale Diensten, heeft ze vijf vrouwe-

lijke collega's. Ze zijn alle vijf al weer uit
de dienst. De redenen ervoor kent ze niet
volledig. Maar één van de andere vijf
heeft de opleiding afgemaakt, daarna is
ze haar uit het oog verloren. Ze zoekt de
vrouwen niet op, heeft van hen geen
steun nodig. Ze heeft er een korte een-
duidige mening over: iedereen moet ge-
woon zorgen, dat hij-zij de eisen haalt...
lukt dat niet, dan ben je gewoon niet ge-
schikt. Je moet niemand gaan bevoor-
oordelen omdat hij of zij tot een bepaal-
de groep behoort. Dat gedoe rondom
die A en B categorie bij de VFO 3. (de
vastgestelde fysieke opleidbaarheid) is
haar een gruwel. De norm verlagen? De
werkzaamheden laten dat toch niet toe?
Dan vertelt ze dat ze eerst bij de
Intendance was ingedeeld. Ze wilde
meer, of het in ieder geval proberen bij
de Infanterie. Weer ging ze naar het
SMO, de specialistische militaire oplei-
ding, ze had er veel voor over. Bij haar
opkomen zag men haar met verbaasde
ogen aan, ze dachten dat er alleen maar
mannen op de lijst stonden. Paniek! Of
er nu bijzondere dingen geregeld moes-
ten worden? Nee, natuurlijk niet. Ze
vertelt er laconiek over. Natuurlijk, zegt
ze, ga ik me niet open en bloot staan
wassen. Maar terug naar de kazerne
hoeft ook niet. Ze zondert zich wat af en
daarmee is het voldoende.

Vechten tegen vooroordelen

Soms stoort het haar, dat vechten te-
gen steeds weer diezelfde vooroor-
delen. Een vrouw bij de Infanterie,
ze hoort het hen denken. Sterker, ze
krijgt het later van haar collega's te ho-
ren, dat die het eerst niet zagen zitten.
Een heeft het wel eens heel strak aan
haar teruggeven, dat ze 'een goede vent'
is voor de dienst. Ze vond dat een com-
pliment en is het ook in het geheel niet
met mij eens, wanneer ik suggereer, dat

Er waren er maar weinig die op de hoogte waren van hun relatie. Zo hoort het ook, vindt ze. Gewoon je werk doen, het andere doe je elders.

Vrouw als commandant

Heb je gesolliciteerd voor Ermelo vraag ik haar? Ja en nee, je moet natuurlijk solliciteren, maar de waarheid is ook dat ze ervoor gevraagd is. Omdat ze een vrouw is?

Ik stel de vraag niet, ik bedenk hem nu pas bij het uitwerken van dit artikel. Maar het lijkt me evident. Het heeft uitstraling als een vrouw compagniescommandant is bij een schoolbataljon, zeker in Ermelo waar veel vrouwen opkomen. Die zullen zich gekend voelen in hun motivatie om een baan bij defensie te ambiëren.

Ze was niet helemaal zeker of ze de baan wilde. Haar werkzaamheden als S1 bij het schoolbataljon in Schaarbergen hebben haar meer zicht gegeven op de psychosociale kant van het werk. Als personeelsvrouw krijg je het een en ander te horen. Dat heeft haar oriëntatie op het werk wat veranderd. Even heeft ze gedacht te solliciteren bij de Maatschappelijke Dienst Defensie. Ze is echter ook van mening dat men als cc belangrijk werk kan doen op het terrein van personeelsbegeleiding. Daarom, zegt ze een beetje gniffelend, had ze maar één voorwaarde bij het accepteren van de functie. Ze wil mee kunnen blijven doen in het schietteam dat geselecteerd is voor de wereldkampioenschappen. Men is ge-
waarschuwd.

Joost M. van Langen.

ze zich misschien wel te veel inlaat met de normen en waarden om haar heen. Kun je tegelijkertijd vrouw en infanterist zijn?

Ze kijkt me wat geïrriteerd aan. Ik moet niet denken, dat ze een soort van kenau is. Dat doe ik ook niet, geef ik haar terug, maar het geeft me wel te denken. Hoe vaak ziet men dat niet in groepen, die niet uitgesproken boodschap aan de ander van: wees als wij en dan zullen we je beschermen. Geldt zoiets niet vooral voor de mensen uit de minderheidsgroepen bij defensie? Voor de vrouwen, de allochtonen, de homo's?

Dat mag misschien allemaal waar zijn, zegt ze met nog steeds dezelfde verontwaardiging, en gelden voor de gewone burgermaatschappij, bij defensie geldt een andere regel, namelijk de bijzondere taak waarvoor de krijgsmacht zich gesteld ziet. Die taak verzet zich in grote mate tegen verandering van het bestaande. Iedereen die binnenkomt, moet gewoon staan voor de taak die hem of haar gesteld is. En wanneer deze daarvoor onvoldoende capaciteiten heeft, dan is hij of zij simpelweg niet geschikt. Ik antwoord daarop, dat ik gewoon naar de feiten kijk en zie dat defensie zijn opleidingsruimte onvoldoende gevuld krijgt en dat hetzelfde voor de werkplekken geldt. En dat het er bij mij niet ingaat, dat er niet meer vrouwen geschikt zijn. Waarom kiezen er niet meer vrouwen voor defensie? En kan het niet zo zijn dat met een andere, lees betere, leef en werkmentaliteit, dezelfde kwaliteit kunnen worden gehaald?

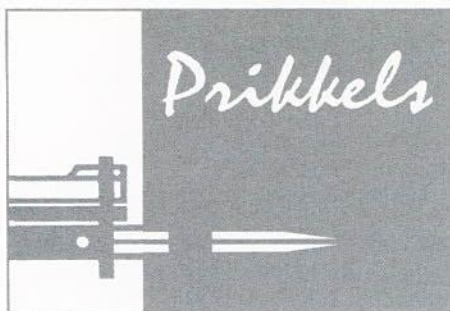
Gewoon je werk doen

Ze houdt haar bedenkingen, zegt dat ze zelf van avontuur en sport houdt en niet wezenlijk verschilt van de vrouwen die niet voor defensie hebben

gekozen. Dat ze niet komen, begrijpt ze niet. Voor haar is het goed zoals het gaat, ze heeft het prima naar haar zin. Ze ambieert zelfs een carrière bij deze baas, alhoewel haar oriëntatie op de toekomst meestal niet verder gaat dan de volgende stoel.

Die staat in Ermelo, ze gaat compagniescommandant worden bij het schoolbataljon. Wat haar betreft hoeven de vrouwen die in opleiding komen, geen bijzondere behandeling van haar te verwachten, die zal niet komen. Wel zal ze er op toezien, dat een en ander eerlijk verloopt. Bijvoorbeeld, een verhouding tussen een instructeur en een leerling, daar staat ze negatief tegenover, dat kan niet tijdens de opleidingsperiode. Maar al wat er buiten de kazerne en in eigen tijd plaatsvindt, daar is een ieder vrij in, mits men werk en privé goed gescheiden houdt. Dat heeft ze zelf ook gedaan. Toen ze met haar man in het huwelijk trad, een militair van het 41ste bataljon.

Het is alweer enige tijd geleden dat Jan de emancipatieprijs kreeg van een KRO-radioprogramma. Jan had een belangrijke functie bij onze marine met betrekking tot het personeelsbeleid. Zijn verdienste was het doorvoeren van gelijkwaardigheid voor de vrouwelijke militair, zowel in een varende als wel wal-functie. In mijn herinnering was de grootste barrière daarvoor de houding van de echtgenotes van de mannelijke militairen. Dat manlief een half jaar ging varen met vrouwen aan boord moest niet mogen. Dat was zo ongeveer de kat op het spek binden, was de stelling van de verontruste dames van het thuisfront.

Uiteraard was dat bij de land- en luchtmacht een andere situatie, waar men dagelijks bij einde dienst huiswaarts keerde. Daarom was er wel enig begrip voor de vrouwen die een relatie hadden met een marineman. Mij is onbekend of er daarna ooit onderzoek is gedaan naar de gevolgen van dit gewijzigd personeelsbeleid. Het aantal echtscheidingen is daarna landelijk wel gestegen, maar of dat bij marinegezinnen hoger uitkwam dacht ik niet.

De bezorgdheid van toen over mannen en vrouwen in een varende functie, heeft natuurlijk alles te maken met een daadwerkelijk gevoel van gelijkwaardigheid. In die verhouding hebben mensen respect voor elkaar, hetgeen de basis is waarop man en vrouw met elkaar kunnen functioneren, zonder dat het tot excessen komt. Maar die gelijkwaardigheid is ons bepaald niet met de paplepel ingegeven. Het gevoel van ondergeschiktheid van de vrouw komt cultureel voort uit diverse godsdienstige stromingen.

Alle discussies binnen de Islamitische gemeenschap over de gelijkwaardigheid van de vrouw, blijken in de praktijk an-

ders. Overigens staat in de Koran dat bij een getuigenis de man een hele en de vrouw een halve stem heeft. Maar ook daar zal men een uitleg voor hebben dat het niets met gelijkwaardigheid te maken heeft. In diverse christelijke en joodse stromingen is het niet beter gesteld met de emancipatie van de vrouw. Bij de Jehova getuigen is duidelijk gesteld dat de vrouw ondergeschikt is aan de man. Maar ook bij een politieke partij van de Staatkundige Gereformeerden, kan de vrouw geen enkele bestuurlijke functie vervullen. Wel zijn ze welkom als stemme om de mannelijke kamerzetels in het parlement zeker te stellen.

Cultureel is dat beeld van macho's en verleiders bij ons dus vastgeroest en helaas gedragen sommige mensen zich daarnaar. Indien je daar een personeelsbeleid op afstemt zou dat een erkenning zijn van een van de vele religieuze geloofskronkels.

Jan was weliswaar de zoon van een dominee, maar waarschijnlijk heeft hij van huisuit meegekregen dat daarmee defenitief moest worden afgerekend.

Cor Out

DE ONVERZOENLIJKHEID VAN HET VERZOENEN

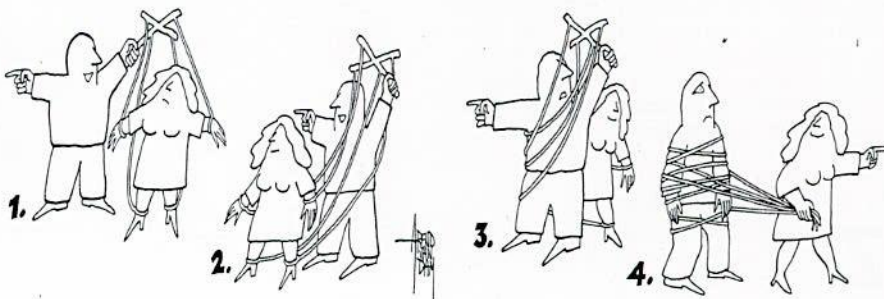
Nu Marx allang dood verklaard is en het kapitalisme met het min of meer menselijk gezicht - geëtiketteerd als sociaal-liberalisme - het ideologisch pleit gewonnen lijkt te hebben, is het als vanzelfsprekend buiten de orde om van onverenigbare belangen en van klassen, laat staan van klassenstrijd, te gewagen. De vredesbeweging voegt zich in het aloude spoor van verzoening, hetwelk via de vrede des harten naar de vrede in de wereld leidt, althans geacht wordt te leiden. Conferenties en symposia, beschouwingen van filosofische en theologische aard gelaarde met enige psychologische diepzinnigheid, zijn uitdrukking van het reveil dat doet denken aan een poging de morele herbewapening van weleer nieuw leven in te blazen. Het conflict wordt eenduidig gesubjectieerd: het kwaad schuilt in de mens, die op grond van nieuwe informatie en training in omgaan met emoties - door met name de kerkelijke vredesbeweging aangereikt - tot andere gedachten komt. In het proces dat verzoening heet, wordt de vijand van weleer als naaste herkend en zo de gewenste toestand van vreedzaamheid bereikt. En natuurlijk, onder

bepaalde omstandigheden kunnen bepaalde mensen, en zelfs groepen mensen, omgeturnd worden tot vreedzame medeschepselen. In een toestand van vervreemding van de feitelijke oorzaken van 's werelds grote conflicten, lukt het de moderne zendeling af en toe de voet tussen de deur te houden en uiteindelijk zijn of haar bekering te scoren. Maar de vrede in de wereld zal er niet het resultaat van zijn. Oorlogen en genocide, grootschalig fysiek en ook geestelijk geweld hebben hun oorsprong zeker niet alleen en ook niet hoofdzakelijk in de breinen van de misleiden of bevooroordeelde burgers. Het blijken steeds weer objectief constateerbare tegenstellingen in belangen, onrechtvaardige verdelingen van materiële en immateriële waarden te zijn, die met name aan het heden-daags geweld in de wereld ten grondslag liggen. Het leger van hen, die aan de diverse maatschappijen geen boodschap meer hebben, groeit gestadig. De onderklasse van armoedzaaiers neemt een omvang aan, waarvan Marx niet heeft durven dromen. De in politieke en etnische conflicten uitmondende bevolkingsexplosies, milieuproblematiek en economische ontreding in veel landen zijn een combinatie van oorzaken, waartegen

het kruid van de verzoening niet gewassen is. Als sommige kerken, bij gebrek aan gelovigen, zich toch nog maatschappelijk verdienstelijk willen maken, dan is het wel zeer de vraag of ze daarin slagen door de vervreemde mens nog een ideologisch oor aan te naaien en vervolgens "halleluja" te roepen. Maar uitzicht op een realistischer houding zal er wel niet zijn: van de door religieuze verzoeningsdrift zo zeer eveneens van de werkelijkheid vervreemde mens is slechts een bijdrage tot verdere vervreemding ten gunste van onze kapitalistische samenleving te verwachten. De kerk heeft altijd aan de kant van de gevestigde orde gestaan en blijft dat doen ook, als het de gevestigde duurzame morele sociale wanorde van ons voor sommigen zo veel belovend economisch systeem betreft. Uiteraard zullen velen Uwer het niet met mij eens zijn. Ik heb echter gemeend, gegeven de plausibele hypothese inzake de hier aanwezige verzoeningsgezindheid, dat ik dat gevaar als een aanvaardbaar risico gerust kan lopen.

Leon Wecke

(LEON WECKE WAS DIRECTEUR VAN HET STUDIECENTRUM VOOR VREDESVRAGSTUKKEN VAN DE KUN, EN BLIJFT NA ZIJN PENSIOENERING ALS POLEMoloog VERBODEN AAN HET SVV)

Humanistische omroep

YOY is een tv-jongerenprogramma van 25 minuten waarin een beeld wordt geschetst van persoonlijke verhalen van jongeren. In elke YOY komt steeds een verschillend onderwerp aan de orde dat aansluit bij de belevingswereld van jongeren. Jongeren vertellen over hun relaties, verantwoordelijkheid, zelfstandigheid, sex en dood. Volwassenen komen niet vaak aan het woord omdat jongeren ook zonder volwassenen heel goed weten wie ze zijn, wat ze doen en waarom.

TEGENTONEN

Woensdag 1 oktober 1997: 22.04-22.29 uur
Zaterdag 4 oktober 1997: 11.01-11.26 uur

Chantal en Ruud zijn vroegtijdig van school gegaan. Het Jeugdwerk garantieplan biedt hen een laatste kans op de arbeidsmarkt.

DE BOKSTER EN DE DICHTER

Woensdag 8 oktober 1997: 22.04-22.29 uur
Zaterdag 11 oktober 1997: 11.01-11.26 uur

Twee jongens uit Belfast hebben op eigen wijze een manier gevonden hun woede te uiten.

ONTWORTELD

Woensdag 15 oktober 1997: 22.04-22.29 uur
Zaterdag 18 oktober 1997: 11.01-11.26 uur

Twee jongeren zijn beide ontworteld. Een Nederlands meisje leeft in een internaat, de andere, een Syrische jongen in een asielzoekerscentrum, allebei in Nederland. De redenen waarom zij zich op deze "niemandsplekken" verkeren verschillen dag en nacht.

SOLIDAIR

Woensdag 22 oktober 1997: 22.04-22.29 uur
Zaterdag 25 oktober 1997: 11.01-11.26 uur

Een portret van drie meisjes in Zuid-Italië die ondanks het moeilijke leven daar zich inzetten voor het lot van de Albanese vluchteling.

Reunie ex-Libanongangers

De bond van Wapenbroeders in samenwerking met OPS BLS zijn voornemens enkele bijeenkomsten te houden voor EX-LIBANONGANGERS in twee shifts.

A: 20 november 1997 de rotatiejaren 1979-1980 en 1981-I.

Sluitingsdatum aanmelden 15 oktober 1997.

B. 4 maart 1998 de rotatiejaren 1981-II, 1982 en 1983.

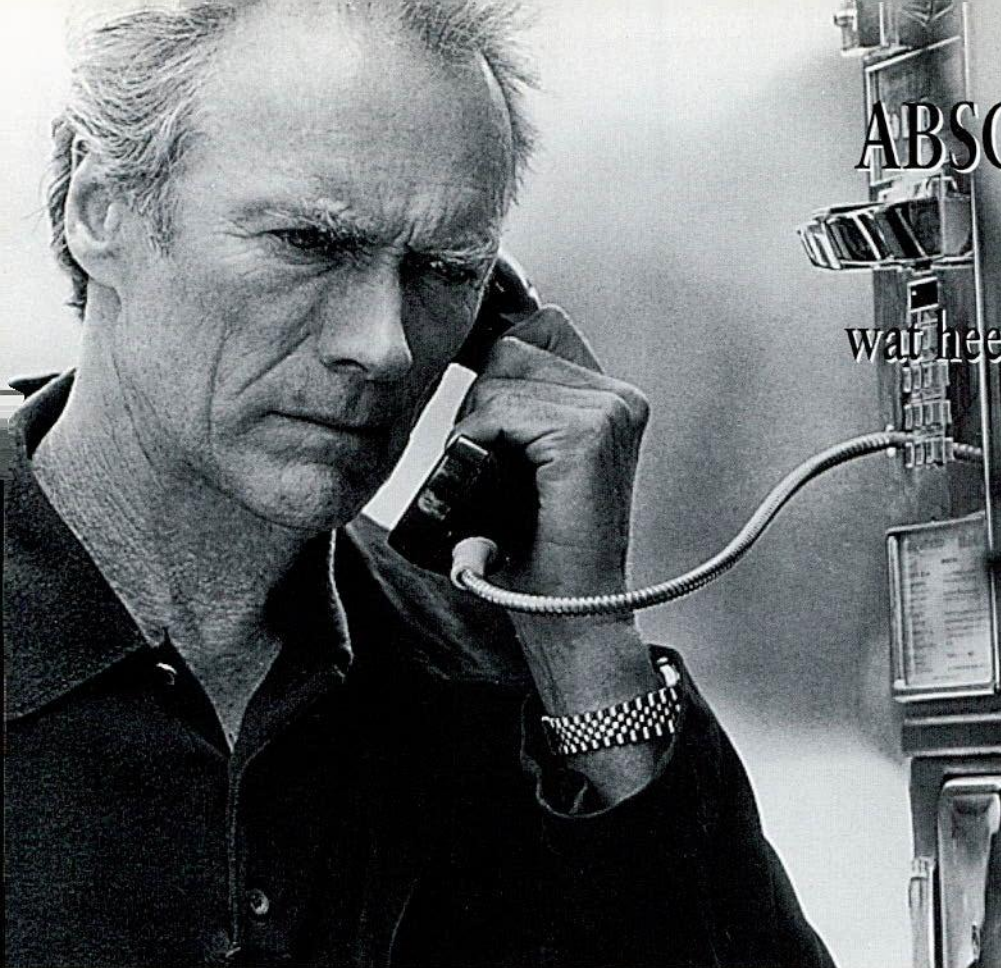
Sluitingsdatum aanmelden 15 februari 1998.

Beide reunies worden gehouden in de aankomst en vertrekhal op de Vliegbasis Eindhoven.

Aanmeldingen alleen via het aan te vragen aanmeldingsformulier bij:

Westdijk 3, 3244 BM Nieuwe Tonge, 0187-651447 of

Nettelhorst 80, 6714 ME Ede, 0318-638347.

ABSOLUTE POWER

wat heet goed, wat heet slecht?

Absolute Power is de nieuwste film van en met Clint Eastwood. De nu 67-jarige Amerikaan heeft zijn imago de laatste jaren radicaal bijgestuurd zodat hij, nu zijn dagen als cowboy of cop definitief voorbij lijken, in andere richtingen nog heel lang mee kan. De controversiële western *Unforgiven* die niets over liet van de mystieke betovering van het wilde westen, leverde hem eindelijk een Oscar op. In de actiefilm *In The Line Of Fire* was hij als FBI-veteraan oud, stram, onzeker en soms zelfs een beetje sentimenteel. En in de romantische, maar superieure smartlap *The Bridges of Madison County* werd hij, in de rol van bejaarde fotograaf, verliefd op een boerin die uiteindelijk toch voor haar gezin koos (Meryl Streep).

In *Absolute Power* verrast Eastwood zijn miljoenen jonge en oudere fans opnieuw als een man die officieel aan de verkeerde kant van de wet staat, maar die moreel uiteindelijk met kop en schouders blijkt uit te steken boven zijn directe opponent, nota bene de president van de VS!

Nu was het imago van een figuur als de president van de VS na de dood van Kennedy, toen er tal van onverkwalijkheden aan het licht kwamen, al aardig aan inflatie onderhevig, maar *Absolute Power* doet daar nog een flinke schep bovenop.

Eastwood speelt de erudiete juwelendief Luther Whitney die, na een jarenlange gevangenisstraf, de slag van zijn leven wil slaan voordat hij definitief stopt. Hij is ook van plan om dan eindelijk de relatie met zijn enige dochter weer te herstellen. Kate Whitney (Laura Linney) is juriste, en absoluut niet gecharmeerd van de manier waarop haar vader zijn brood verdient.

De grote slag moet plaatsvinden ten huize van Walter Sullivan, een van de rijkste mannen van Amerika. Sullivan is op reis met zijn jonge vrouw, dus de kraak mag geen moeilijkheden opleveren voor een meester als Whitney.

Maar als hij bezig is kostbaarheden uit de kluis in de slaapkamer van Sullivan bij elkaar te zoeken, wordt hij gestoord doordat de vrouw des huizes, Christy Sullivan, plotseling binnenkomt in gezelschap van een dronken man. Whitney schiet een zijkamertje in, om te ontdekken dat hij via een eenzijdige spiegel het tafereel in de slaapkamer kan gadeslaan. Al snel weet hij niet wat hij erger vindt: dat Christy door haar aanbieder op een

uitermate grove manier wordt bejegend en zelfs afgeranseld, of het feit dat de dader zijn eigen president, Alan Richmond is (schitterende rol van Gene Hackman). Terwijl hij vol afgrijzen toekijkt, weet de vrouw een briefopener te grijpen die ze haar belager in de arm steekt. Op dat moment springen er twee veiligheidsagenten te voorschijn, en schieten haar neer. In de verwarring die daarop volgt, weet Luther te ontkomen. Hij heeft nog snel de briefopener meegegrist: het bewijsstuk waar de veiligheidsagenten later wanhopig naar zullen zoeken. De chef of staff (Judy Davis) verzint in allerijl een verhaal waarbij de president buiten schot blijft, en de dief van de moord op de vrouw van Sullivan wordt beschuldigd.

Luther begrijpt dat vluchten de enige oplossing is, tot hij op het vliegveld bij toeval een nieuwsuitzending ziet. Daarin condoleert de president de treurende weduwnaar (ook nog eens een goede vriend van hem, die hem financieel gesteund heeft tijdens zijn verkiezingscampagne) met zijn verlies, en belooft dat de dader hoe dan ook opgespoord en berecht zal worden. Op dat moment wint Luthers gevoel voor rechtvaardigheid het van zijn overlevingsdrang.

Seth Frank, een zeer ervaren detective die door de overheid wordt ingeschakeld, komt al snel tot de conclusie dat de dief die getuige moet zijn geweest van de moord, zeer waarschijnlijk Luther Whitney is, een man voor wie hij in zijn hart respect en sympathie voelt. Van diverse kanten begint het net zich ongeschijnlijk rond Luther te sluiten, maar dankzij een aantal slimme (en, eerlijk is eerlijk, soms wel wat erg onwaarschijn-

lijke) manoeuvres weet hij zijn achtervolgers voortdurend op het verkeerde spoor te zetten. Uiteindelijk vallen alle stukjes op hun plaats: de president wordt openlijk aan de paal genageld, de relatie tussen Luther en Kate komt ook weer goed, en Kate krijgt zelfs iets moois met detective Seth Frank.

Absolute Power is in de eerste plaats een intelligent gemaakte actiefilm met een serie superieure rollen, maar tegelijkertijd vormt het verhaal een stuk maatschappijkritiek dat uitstekend in de huidige tijd past. 'Zodra ik het script onder ogen had gekregen, vond ik het goed', aldus regisseur/hoofdrolspeler Eastwood. 'Luther, de man die ik speel, is bezig de dingen in zijn leven op een rij te zetten, voordat hij zich voorbereidt op een rustige laatste periode. Juist dan is hij getuige van een moord, en vervolgens blijkt hij de hoofdverdachte. Luther leeft volgens een bepaalde code, en in die zin is hij een fatsoenlijk mens', aldus Eastwood. 'Want hij mag dan een inbreker zijn, een moord heeft hij nog nooit gepleegd, en dat zou hij ook nooit doen. Ook het feit dat hij graag weer op goede voet met zijn dochter wil komen is een verrassend aspect in het karakter van Luther. Het publiek heeft volgens mij genoeg van vlakke, simpel geschreven personages. Luther is een misdadiger met heel menselijke kanten.'

Absolute Power is opnieuw een film die maakt dat je alweer reikhalzend naar de volgende van Eastwood uitkijkt. En voor iemand die er al meer dan veertig jaar op heeft zitten, is dat een hele prestatie.

Leonore van Opzeeland

THE BRAVE

Johnny Depp debuteert als regisseur

Je ziel aan de duivel verkopen is een ding, maar daadwerkelijk besluiten om je leven te gelde te maken is nog iets heel anders. Johnny Depp, succesvol acteur in voornamelijk onorthodoxe films als *CryBaby*, *Edward Scissorhands*, *Arizona Dreams*, *What's Eating Gilbert Grape* en *Don Juan de Marco*, koos voor zijn regie-debuut *The Brave* van Gregory McDonald, dat hij samen met zijn broer D.P. Depp bewerkte tot scenario. In deze eerste eigen film speelt hij ook zelf de hoofdrol.

Als de film begint, is de hete walm van het tafereel dat voor de toeschouwer opdoemt, bijna voelbaar. Morgantown, het Mexicaanse grensplaatsje waar het verhaal zich afspeelt, wordt omschreven als een plek waar het leven neerkomt op langzaam doodgaan. Het krottencomplex waar hoofdpersoon Raphael met zijn vrouw en twee kinderen woont, is n.l. gesitueerd aan de voet van een enor-

me vuilnisbelt. De bewoners scharrelen er tussen het vuil dat dagelijks met karrevrachten tegelijk wordt aangevoerd, een soort bestaan bij elkaar. De knappe, trotse Raphael, duidelijk van Indiaanse afkomst, heeft een paar keer gezeten en zoekt wanhopig naar werk. Als hij op een dag in het café van een man een adres krijgt waar misschien werk te vinden is, stapt hij er op af.

Hij wordt ontvangen in een enorme, verlaten fabriek en belandt via gangen en liften uiteindelijk in een grote kelder-ruimte. Daar wordt hij alleen gelaten met een oude man in een rolstoel, ene McCarthy, die hem een kort en duidelijk voorstel doet: vijftigduizend dollar voor zijn leven. Hij krijgt een voorschot mee, maar moet zich een week later komen melden voor het inlossen van de belofte. Opeens realiseert Raphael zich dat zijn vrouw veel van hem heeft moeten verduren, en dat hij zijn kinderen verwaarloosd heeft. In dit ultieme offer ligt zijn enige kans om dat nog enigszins goed te maken, want in het gewone leven zal hem dat nooit lukken. Na het macabere bezoek aan de raadselachtige McCarthy haast Raphael zich met zijn voorschot naar huis. Zijn vrouw is aanvankelijk zeer achterdochtig over die plotselinge rijkdom, want Raphael strooit met geld. Maar de kinderen zijn dolgelukkig met hun nieuwe leven, en met de aandacht van hun vader. Als Raphael op een avond het hele dorp versiert met lichtjes, en er vervolgens een groot feest voor alle bewoners aan vastknoopt, laat ook zijn vrouw zich graag betoveren door de herboren Raphael, en geeft de liefde opnieuw een kans. Raphael op zijn beurt geniet van de opgebloeide genegenheid van zijn vrouw, en van de relatie met zijn zoon en dochter die hij nu pas echt lijkt te ontdekken. Eindelijk is hij de man en vader die hij altijd had willen zijn.

The Brave is een verhaal vol symboliek. McCarthy staat model voor een eigentijds soort Faust, of sterker nog, de Engel des Doods. En de vuilnisbelt waar Morgantown van bestaat, suggereert een vervuilde wereld waar miljoenen mensen wanhopig proberen een bestaan aan te ontfangen. Raphael zelf beseft pas hoe gelukkig hij in feite was als dat geluk eindig is geworden. De rest van het geld, dat hij zijn gezin nalaat, zal ze verzekeren van een beter bestaan, maar daar zal hij zelf niet meer bij zijn.

Johnny Depp doet zijn imago met deze eersteling alle eer aan, want als hij de film niet zelf gemaakt had, dan had een andere regisseur hem ongetwijfeld voor de hoofdrol willen hebben. Met zijn mooie, romantische uiterlijk weet Depp de hartverscheurende figuur van Raphael uitstekend gestalte te geven. Als regisseur zal hij voor zijn debuut niet direct een Oscar krijgen, want de film kent een aantal veel te trage passages, en is ook niet altijd even duidelijk. Maar het is tegelijk in hem te prijzen dat hij zo'n dichtertlijk gegeven heeft gekozen om zijn tanden in te zetten. De vriendschap die hij tijdens de opnamen van *Don Juan de Marco* met medespeler Marlon Brando sloot, resulteerde in een een kleine rol van de gevierde veteraan: Brando speelt de rol van McCarthy. Met een beetje fantasie zou je je kunnen voorstellen dat de corpulente zeventigjarige Brando er verschrikkelijk veel voor over zou hebben om weer in de schoenen van de knappe, jonge en veelbelovende Johnny Depp te staan.

Leonore van Opzeeland

Film in 't kort

SLING BLADE

Door zijn film *Sling Blade*, die hij zelf schreef naar zijn eigen toneelstuk, werd Billy Bob Thornton in één klap beroemd, want het script leverde hem dit voorjaar een Oscar op. Wat dat betekent ondervond hij kort na die heuglijke dag: zijn vrouw liet zich van hem scheiden, diende een aanklacht tegen hem in

wegens mishandeling, en nam vervolgens een aanbod van *Playboy* aan voor een serie foto's. Natuurlijk mag geen enkele man zijn vrouw mishandelen, natuurlijk kan het huwelijk al lang op springen hebben gestaan, en als een vrouw in *Playboy* wil staan moet ze dat zelf weten. Maar als je een Oscar hebt gekregen, dan ben je in Amerika opeens voorpagina-nieuws voor alle dubieuze bladen, en dan smult het publiek van je meest persoonlijke ellende. En dat terwijl al die ranzige nieuwtjes haaks staan op de schitterende, kleinschalige film waarmee het allemaal begon. Want Thornton speelt in *Sling Blade* de zonderling Karl, die het grootste deel van zijn leven in een TBS-kliniek heeft doorgebracht omdat hij twee moorden heeft gepleegd. Als hij ontslagen is, loopt hij een kleine jongen tegen het lijf. Er ontstaat een merkwaardige vriendschap tussen het vroegoude kind en de kinderlijke man. Het joch blijkt veel problemen te hebben met de hardhandige aanbieder van zijn gescheiden moeder. De situatie escaleert zodanig, dat Karl besluit in te grijpen om te voorkomen dat

het kind net zo'n leven tegemoet gaat als hijzelf. Billy Bob Thornton zal het in meer dan een opzicht niet makkelijk krijgen de komende tijd, want behalve dat zijn privéleven op straat ligt, zal er met hooggespannen verwachtingen worden uitgekeken naar zijn volgende project. En dat kan ook knap benauwend zijn...

CAREER GIRLS

Career Girls is de ironische titel voor een dubbelportret van twee meiden die zich na een weinig hoopgegevende start toch weten op te werken tot redelijk geslaagde burgers. De film, de nieuwste van Mike Leigh die met *Secrets and Lies* wereldwijd enorm veel succes oogstte, is

een soms vermakelijke, vaak schrijnende mengeling van heden en verleden. De vriendinnen die de eerste vier jaar van hun 'carrière' samen hebben gewoond en daarna op eigen kracht verder zijn gegaan, zien elkaar jaren later terug. Ze halen herinneringen op, ontmoeten mensen uit hun eerste jaren en nemen aan het slot van de film weer afscheid. *Career Girls* doet sterk denken aan *Naked*, die de grote doorbraak van Leigh inluidde met een Palm in Cannes: de hoofdpersonen zijn rauw, soms bijna afstotelijk maar juist daardoor zeer levensecht en intrigerend. De film zal lang niet zo breed aanslaan als *Secrets and Lies*, maar de echte bewonderaars van Leighs vaak onherkenbaar verpakte pleidooien voor een menselijker samenleving, zullen genieten!

FOURBI

De meedogenloze, consumptieve samenleving anno nu komt aan de orde in de franstalige film *Fourbi* van de Zwitser Alain Tanner, en dan vooral de rol van de media daarin. Tanner grijpt terug naar zijn film *La Salamandre* uit 1971, in elk geval wat het thema betreft. Ook in *Fourbi* staat een jonge vrouw centraal die verdacht wordt van een moord, maar bij gebrek aan bewijs niet wordt vervolgd. Een snelle jongen van een nieuwe televisie-station stuurt een scenarist op haar af om haar verhaal te bewerken tot een nieuw soort televisiestunt. Ze wil echter niets aan hem kwijt, ondanks het royale voorschot dat ze inmiddels heeft opgesoupeerd. Dan wordt de actrice die haar moet gaan spelen, op haar afgestuurd. Dat blijkt veel beter te klikken. Een duidelijke kop of staart heeft de film niet, de kracht schuilt vooral in het acteerwerk en in de bizarre en tegelijk herkenbare situaties.

THE TRUCE

Primo Levi was van oorsprong scheikundige. De Joodse Italiaan werd echter als schrijver wereldberoemd met zijn ro-

mans over zijn oorlogs-ervaringen, o.a. in Auschwitz. Twee van die boeken zijn gecomprimeerd tot het scenario voor *The Truce*. We zien de hoofdpersoon vanaf het moment dat het concentratiekamp Auschwitz wordt bevrijd. Dolblij maar tegelijk stuurloos neemt de groep overlevenden bezit van de nieuwe situatie. Levi, die aanvankelijk met een jonge lotgenoot optrekt, moet al snel ervaren dat er aan de krankzinnigheid nog lang geen einde is gekomen. Er volgen nog maanden van de meest onwaarschijnlijke ontmoetingen en omzwervingen, steeds verder in oostelijke richting, voordat hij eindelijk weer thuis is. De ordeloosheid van Europa kort na de bevrijding wordt op een schrijnende maar soms ook hilarische manier duidelijk in deze mooi vormgegeven *Odyssee*, waarin de Joods/Amerikaanse acteur John Turturro een verrassende hoofdrol speelt.

GORDEL VAN SMARAGD

Evenzeer verrassend is Gordel Van Smaragd, de openingsfilm van het Nederlands Filmfestival in Utrecht. Wie regisseur Orlov Seunke kent van producties als *De Smaak van Water*, *Pervola* en de enigszins mislukte maar ambitieuze slapstickfilm *Oh, Boy!*, en van zijn televisie-serie over brekebeen Pim, zal niet gauw een episch, historisch gefundeerd romantisch drama van zijn hand verwachten. Toch is Gordel Van Smaragd een tragedie, tegen het decor van tien woelige jaren uit de Nederlands/Indonesische geschiedenis. Theo Staats, die er in Holland niet veel van weet te maken, wordt naar Indonesië gezonden om op de rubberplantage van zijn oom te gaan werken. Hij wordt er onmiddellijk verliefd op Ems, de mooie, half Indonesische vrouw van Herman Pons, eigenaar van de Nederlandse sociëteit waar Ems zingt. Als de Japanners in 1942 Indonesië binnenvallen, is Herman een van de eerste slachtoffers. Ook Theo wordt opgepakt, en Ems weet alleen te voorkomen dat hij wordt vermoord door voor de Japanners een borddeel te beginnen. Na de oorlog trouwen ze, maar de liefde houdt uiteindelijk geen stand. Gordel Van Smaragd is een klassieke film, die in feite weinig toevoegt aan een verhaal als *Oeroeg*, behalve dat het in dit geval om een man en een vrouw, in plaats van om twee jeugdvrienden gaat, die hun relatie uiteindelijk zien stuklopen op de te grote politieke en culturele verschillen in hun achtergrond. Pierre Bokma en Esmee de la Bretoniere spelen mooie hoofdrollen.

SMILLA'S SENSE OF SNOW

Een intrigerende thriller die vooral door de lokatie een extra dimensie krijgt is *Smilla's Sense of Snow* van Bille August. De Smilla uit de titel, knappe hoofdrol van de Britse Julia Ormond, werd op Groenland geboren, maar werkt in

Kopenhagen als wetenschappelijk geschoold expert op het gebied van sneeuw en ijs. Ze heeft zich min of meer ontfemd over haar zesjarig buurjonge-tje Isaiah. Diens moeder drinkt hevig sinds de raadselachtige dood van haar echtgenoot. Die kwam om tijdens een expeditie waar Isaiah ook bij was. Als Isaiah op een dag van het dak valt, kan Smilla niet geloven dat zijn dood een ongeluk was, want het kind had hoogtevrees. Er zijn meer dingen die ze niet begrijpt. Ze gaat op onderzoek uit en stuit al snel op feiten die verwijzen naar de dood van zijn vader. Dat bepaalde hooggeplaatste figuren niet echt gelukkig zijn met haar naspeuringen, wordt haar echter ook al snel duidelijk... Al doet de tweede helft van de film wat erg denken aan een avontuur van James Bond, de liefhebber zal toch best genieten.

DYING TO GO HOME

George Sluizer prijkt sinds zijn juweel *Utz*, naar een boek van Bruce Chatwin, voorgoed op mijn lijst favorieten. Met de melancholieke tragi-komedie *Dying To Go Home* maakte hij opnieuw een kleine film voor fijnproevers. Manuel, een Portugees die in Amsterdam woont, wordt doodgereden (in een schitterende openingsscène). Zijn geest kan echter pas rust vinden als zijn gebeente in de grond rust waar hij werd geboren. Hij schakelt zijn zuster Julia in, die hij alleen via haar dromen duidelijk kan maken wat de bedoeling is. Tegelijkertijd laten zijn twee beste vrienden haar weten dat ze de erfenis van haar overleden broer in Amsterdam moet komen ophalen. Die erfenis stelt weinig voor, maar Julia wordt wel verliefd op Max, een van de vrienden. De liefde is wederzijds, en Manuel vreest dat hij zijn vaderland nooit terug zal zien... Aandoenlijk gespeeld, dromerig en speels geschreven, en inmiddels bekroond met drie kleine, internationale prijzen en vertoond op dertien festivals.

LvO

HET HUWELIJK VAN EEN OLIFANT EN EEN DUIF

Diego Rivera en Frida Kahlo - een legendarisch kunstenaarspaar

'Eigenlijk is het bijzondere in het hele stormachtige bestaan van het paar Diego en Frida dat je nauwelijks twee mensen zou kunnen vinden die meer van elkaar verschillen dan deze twee. Allebei scheppend kunstenaar en allebei revolutionair, maar hun scheppende arbeid en hun revolutie staan lijnrecht tegenover elkaar, zoals ook hun ideeën over liefde, over geluk, over het leven zelf lijnrecht tegenover elkaar staan.'

Tot deze conclusie komt Jean-Marie Gustave Le Clézio tegen het einde van zijn dubbelbiografie 'Diego en Frida' waarvan de Nederlandse vertaling eerder dit jaar uitkwam.

De lezer kan na de eraan voorafgaande paar honderd bladzijden nauwelijks tot een andere slotsom komen: het zijn, mede door die enorme verschillen, buitengewoon boeiende, ja soms verbijsterende levens, waarbij je je betrokken bent gaan voelen. Dat is vooral te danken aan de in Frankrijk hoog gewaardeerde Le Clézio (Nice, 1940). Deze zeer bereisde auteur woont al jaren voor een deel in Mexico en is een groot kenner van de precolumbiaanse cultuur en de Middenamerikaanse geschiedenis. Dat is mooi meegenomen voor een goed begrip van de achtergronden en bedoelingen van de kunst van Diego Rivera (1886-1957) en Frida Kahlo (1907-1954).

Diego Rivera

Op 8 december 1886 wordt Diego geboren in het Mexicaanse mijnstadje Guanajuato. Meer dan door zijn moeder wordt hij diep in de beboste bergen opgevoed door een voedster, de Otomi-indiaanse Antonia. Zo raakt hij van kinds af vertrouwd met de ruige natuurkrachten en met de oeroude uitoefening van toverij en kruidengeneeskunde. Deze 'precolumbiaanse' opvoeding zal z'n hele leven een bron van inspiratie vormen van zijn schilderkunst voor het volk. Le Clézio: 'Als jongetje van zes wordt hij de mascotte van de bordelen in Guanajuato en op zijn negende

heeft hij zijn eerste seksuele ervaring, met een jonge onderwijzeres van de protestantse school. Met tien jaar gaat hij naar de Academie voor Schone Kunsten San Carlos in Mexico-Stad, bezeten van het verlangen om te schilderen en vastbesloten om daarin te slagen'.

Tijdens die academiejaren maakt hij ook kennis met het werk van de man die hij als zijn ware leermeester zal blijven beschouwen: Posada, de grootste tekenaar van het einde der 19e eeuw en vernieuwer van de volkscultuur. Uren vergaapt hij zich aan diens gravures van straattaferelen en spotprenten van politici, prelaten, rechters, generaals en hun vrouwen, die hem doen denken aan de tekeningen van Michelangelo, Goya of de karikaturen van Daumier. Tevens maken ze hem bewust van een tweede blijvende inspiratiebron: met zijn eigen kunst een bijdrage te leveren aan de komende revolutionaire strijd van de Mexicaanse boeren en arbeiders

Turbulente jaren

Wanneer Frida in 1928 lid wordt van de PCM, de communistische partij van Mexico, nemen haar contacten met Diego Rivera alsook de wederzijdse verliefdheid snel toe. Frida is dan 21, Diego 42; hij heeft vier kinderen uit drie huwelijken en is net weer gescheiden. In 1929 trouwen ze tegen de zin van haar ouders, volgens Frida 'omdat Diego communist was en omdat hij volgens hen op een heel dikke Breughel leek. Ze zeiden dat het zou lijken op een huwelijk tussen een olifant en een duif.'

Toen Diego traditioneel bij Guillermo Kahlo om zijn dochters hand kwam vragen, waarschuwde deze hem wel: 'Ze is een occulte demon!' Er volgen turbulente jaren voor het stel, politiek, schilderkunstig en relationeel. Frida ondergaat niet alleen meerdere operaties, abortussen en miskramen, maar ook vernederingen door Diego's voortdurende verhoudingen (o.a. met haar jongere zus Cristina). In de eerste helft van de dertiger jaren verblijven beiden - zowel samen als apart; ook Frida heeft dan een aantal liefdesrelaties - veel in de V.S. voor grote opdrachten, exposities en voor Frida's operaties.

Terug in Mexico zal Frida begin

tegen hun gewapende onderdrukking. Nog voor overigens in Mexico de eerste grote volksrevolutie ter wereld (1910-1917) uitbreekt, zal de dan 23-jarige Rivera met een studiebeurs naar Madrid vertrekken. Later vestigt hij zich in Parijs, in die jaren de internationale hoofdstad van de kunst. Daar maakt hij al voor de Eerste Wereldoorlog deel uit van de onstuimige groep van vernieuwing zoekende kunstenaars op Montparnasse: Picasso, Braque, Gris, Picabia, Soutine en zijn grootste kameraad Modigliani.

Hij brengt de oorlogsjaren chaotisch hartstochtelijk door met veel materiële armoede, geestelijke verrijking en relationele buitensporigheden. Le Clézio vat het zo samen: 'Kunst is voor Diego, net als voor Modigliani, geen luxe of decoratie. Kunst is dan al heel zijn leven en voor de kunst offert hij alles op: het leven van anderen, het nastreven van geluk en alle aardse verworvenheden.'

Frida Kahlo

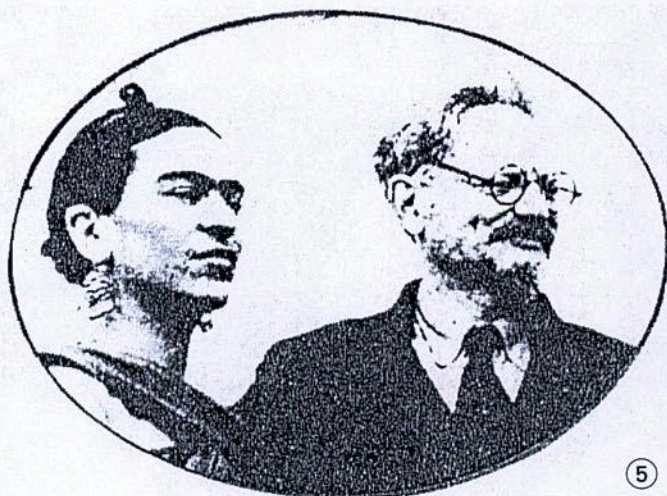
Als Rivera in Mexico is teruggekeerd kent de 14-jarige Frida Kahlo 'de held van het ogenblik' al uit de kranten en verhalen. In 1923 zoekt ze de beroemde schilder (en beruchte vrouwenverslinder) op wanneer hij op de steigers werkt aan zijn gigantische muurschilderingen in opdracht

van het ministerie van onderwijs. 'Uit deze ontmoetingen zal alles ontstaan, in dit Mexico van na de revolutie waarin zoveel gebeurtenissen en zoveel ideeën op elkaar stuiten en elkaar bevruchten. Deze ontmoeting is het ook die Diego's hele leven zal veranderen, het een dimensie zal geven die hij zelf niet had kunnen bevroeden; deze ontmoeting zal van dit jonge meisje een van de meest oorspronkelijke en sterkste persoonlijkheden van de moderne kunst maken.'

Deze laatste constatering van Le Clézio mag dan zo zijn, maar er is nog minstens één andere fundamentele hoeksteen onder Frida's monumentale persoonlijkheid. Dat is de ervaring van het lijden, die al zo vroeg haar intrede in haar leven deed.

Kinderverlamming op zesjarige leeftijd veroorzaakte een levenslange pijnlijke handicap aan haar linkerbeen; 'Frida mankepoot' scholden de schoolkinderen haar na en ze leerde het isolement van het anders-zijn kennen. Maar het ergste zou nog komen: op 17 september 1925 wordt in Mexico-Stad de bus waarin Frida zit geraamd door een tram. De gevolgen zijn zo verschrikkelijk, dat de artsen stomverbaasd zijn dat ze nog leeft: 'haar wervelkolom is ter hoogte van haar lendenen op drie plaatsen gebroken, haar heup is gebroken, evenals een paar ribben; haar linkerbeen is

op elf plaatsen gebroken en haar rechterschouder is verbrijzeld en ontwricht; haar linkerschouder is uit de kom, haar bekken in drie stukken gebroken. De stalen leuning van de bus is dwars door haar buik gegaan.' Als ze maanden later uit het ziekenhuis naar huis mag moet ze in bed blijven. Hoewel ze al een paar jaar oefende op zelfportretten, besluit ze dan definitief haar verdere leven aan het schilderen te wijden. 'Haar moeder laat een soort baldakijn bouwen boven haar bed, met een grote spiegel bij wijze van hemel, zodat Frida zichzelf kan zien en haar eigen model kan zijn. Dit bed en deze spiegel zullen Frida bij al haar werk vergezellen...'

1937 haar 'blauwe huis' ter beschikking stellen aan de voor Stalin gevluchte Russische revolutionair Leon Trotski en zijn vrouw Natalia Sedova. Wanneer op 24 mei 1940 de eerste moordaanslag op Trotski plaatsvindt, wordt ook Rivera verdacht en hij vlucht tijdelijk naar San Francisco. Toen de tweede poging drie maanden later slaagde (Ramón Mercader sloeg Trotski met een ijshouweel de schedel in) was Frida in alle staten, want ze verloor niet alleen haar oude vriend, maar was ook bevriend met de moordenaar. Ze werd, met haar zus Cristina, twee dagen gevangen gehouden en verhoord op verdenking van medeplichtigheid en ze was woedend op de afwezige Diego, die immers Trotski naar Mexico had gehaald. Overigens was het paar op dat moment ook formeel gescheiden (sinds 6 november 1939), maar toen Frida die herfst eveneens naar San Francisco ging en Diego haar vroeg te hertrouwen, deden ze dat op zijn 54ste verjaardag 8 december 1940. Wel verbond zij

aan haar toestemming de voorwaarden financieel voor zichzelf te willen zorgen en geen seksueel contact meer te hebben. De inmiddels door succesvolle tentoonstellingen in New York en Parijs alom erkende kunstenaar was op haar 33ste een maatschappelijk onafhankelijke vrouw geworden.

Liefde en kunst

Ook ten aanzien van haar kunst stond Kahlo op onafhankelijkheid: in Parijs bejubeld door de grootste schilders - Tanguy, Picasso, Kandinsky e.a. - wenste ze zich absoluut niet door André Breton te laten inlijven bij de surrealisten, zoals ook De Chirico, Picabia, in België Paul Delvaux en in Nederland Eugène Brands zich verzetten tegen de annexierang van de surrealistische voorman. Van hun intellectuele woord- en beeldspelletjes moest Frida weinig hebben en met de uitbeelding van dromen, nachtmerries en Freudiaanse symbolen hield ze zich niet bezig: 'Wat ik uitbeelde, was mijn werkelijkheid.' En Frida's werkelijkheid was altijd haar actuele gemoedstoestand, meestal doordrongen van pijn, lijden, zwarte humor en eenzaamheid.

Meer dan de helft van al haar schilderijen bestaat uit zelfportretten: 'Ik schilder mezelf omdat ik veel tijd alleen doorbreng en omdat ik het motief ben dat ik het beste ken.' In veel van haar werk dringt Diego door, zelfs is hij afgebeeld in sommige zelfportretten, als een derde oog in haar voorhoofd.

Altijd weer getuigt Frida Kahlo in beeld en woord van haar alles

omvattende, verterende en inspirerende liefde voor deze man. Hoezeer hij alles voor haar betekende, laat bijvoorbeeld het volgende citaat uit haar dagboek zien:

'Diego, begin
Diego, schepper
Diego, mijn kind
Diego, mijn bruidegom
Diego, schilder
Diego, mijn minnaar
Diego, mijn echtgenoot
Diego, mijn vriend
Diego, mijn vader
Diego, mijn moeder
Diego, ik
Diego, universum.
Verscheidenheid in eenheid.
Waarom zeg ik Mijn Diego?
Hij zal nooit van mij zijn.
Hij behoort alleen zichzelf toe'.

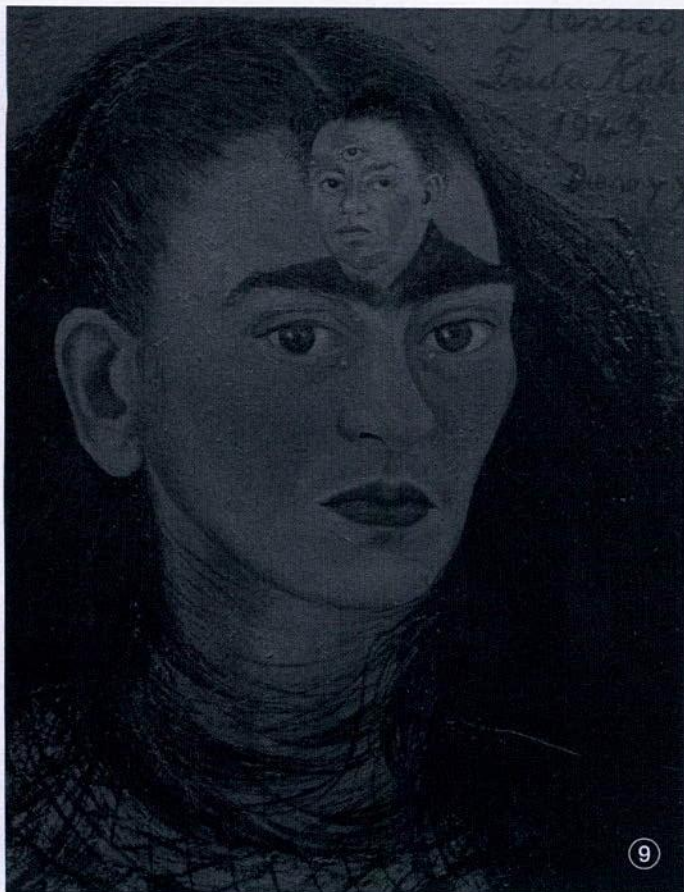
Le Clézio lijkt voortdurend te zoeken naar verklaringen voor het onverklaarbare van die welhaast bovenmenselijke liefde. Dat hij er uiteraard niet uitkomt, maakt zijn boek geen moment minder boeiend. Integendeel, zijn visie en al zijn informatie maakt het kijken naar afbeeldingen van de kunstwerken ook steeds fascinerender.

'Geen enkel stel is zó verenigd in hun scheppende arbeid dan deze twee. Diego's schilderijen zijn de uitdrukking van zijn genie -

een mysterieuze dwingende kracht, een overlevingsinstinct waardoor onder zijn penselen vormen, gedaanten en vooral bewegingen ontstaan, mensenmassa's die op elkaar botsen en lichamen die naar voren stormen. Zijn genie, dat is Frida in hem, haar blik, haar wil, haar helderziendheid.(...) Frida verenigt zich met Diego in de schilderkunst, in de schepping van zijn werk. Ze ziet door zijn ogen, voelt via zijn zintuigen, raadt zijn gedachten, ze is Diego, en Diego is in haar alsof ze hem in haar lichaam draagt.'

Vergelijken we dit laatste citaat van Le Clézio met dat waarmee dit artikel begon, dan lijkt het een en ander haaks op elkaar te staan. Toch is dat slechts schijnbaar, eerder maakt het nog eens duidelijk hoezeer deze beide mensen met al hun tegenstrijdigheden tegelijk complementair en onafhankelijk waren en dat ook wisten. Elk van hen verenigde man en vrouw in zichzelf, en in het bewustzijn van dat unieke gegeven stimuleerden ze elkaar steeds weer in het scheppen van grote tijdloze kunstwerken. Of die ook zouden zijn ontstaan zonder dat huwelijk tussen de duif en de olifant zal wel altijd een raadsel blijven.

Frank Spoelstra

Gebruikte literatuur

Jean-Marie Gustave Le Clézio: *Diego en Frida - De geschiedenis van een legendarisch paar*. Vert. Maria Noordman. Uitg. De Geus, Breda 1997. Geïll. Geb. 220 blz. f 39,90.

Hayden Herrera: *Frida - Een biografie van Frida Kahlo*. Vert. Joke Traats. Uitg. Contact, Amsterdam 1992. Geïll. 520 blz. f 69,90.

Rauda Jamis: *Frida Kahlo, een vrouw*. Vert. Marianne Gossije.

Uitg. De Geus, Breda 1991, Geuzenpocket 21, 1994. 365 blz. f 15,-.

Andrea Kettenmann: *Frida Kahlo - Leed en hartstocht*. Vert. Wil Boesten. Uitg. Taschen/Librero, Keulen/Hedel 1993. Geïll. 96 blz. (De illustraties bij dit artikel zijn vnl. overgenomen uit dit boek.

Bijschriften illustraties:

1-Frida Kahlo: *Frida en Diego Rivera*, 1931

2-Detail uit Rivera's muurschildering *Ballade van de revolutie*, 1923/28. In het midden is Frida afgebeeld in rood-zwarte PCM-kledij wapens uitdelend voor de klassenstrijd.

3-Zelfportret op de grens tussen Mexico en de VS, 1932. In een roze jurk en met een Mexicaans vlaggetje staat een ambivalente Frida voor een in tweeën gedeelde wereld: de historische, door natuurgeweld en natuurlijke levenscyclus bepaalde Mexicaanse en de dode, door techniek gedomineerde Noordamerikaanse wereld.

4-Frida (21) en Diego (42) voor hun huwelijk. (foto 1928)

5-Frida Kahlo met Leon Trotski. (foto 1937)

6-Detail uit Rivera's muurschildering *Droom van een zondagmiddag in het Alamedapark*, 1947/48. Hij beeldt hun moeder-kind-relatie uit: de jonge Diego staat hand in hand met de dood en Frida staat met een yin-yangsymbool in de ene hand en legt de andere beschermend op zijn schouder.

7-De twee Frida's. 1939. Zo verwerkte Frida hun scheiding: de Mexicaanse Frida in Tehuanakleding (rechts) werd door Diego aanbeden, haar Europese kant versmaad en ze probeert dan ook de ader van het linker hart af te klemmen om doodbloeden te voorkomen.

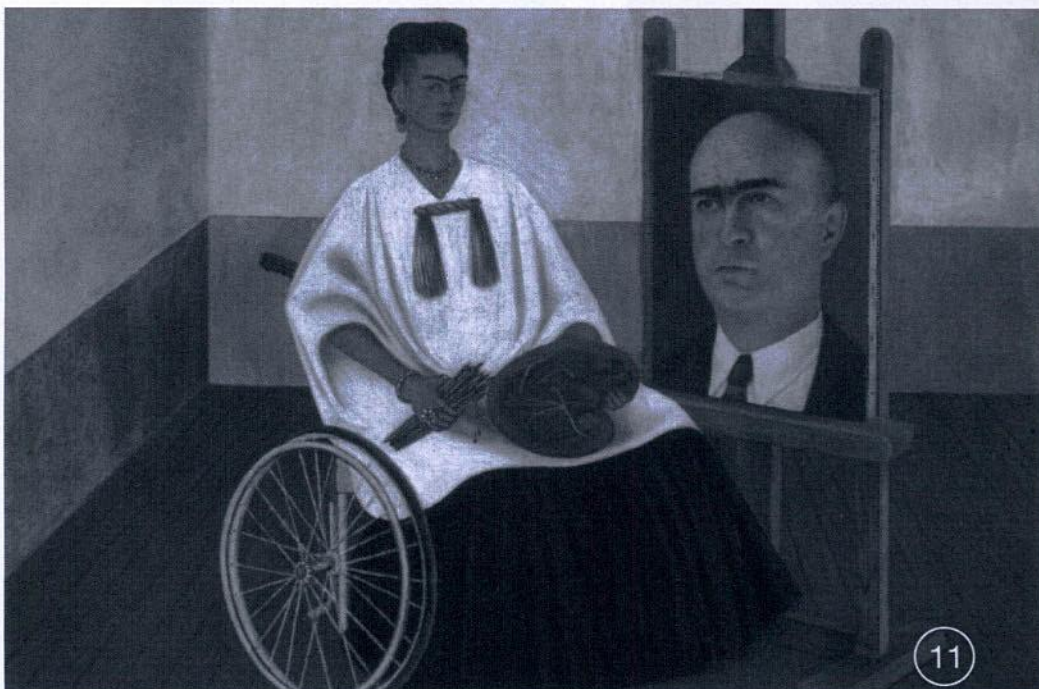
8-De gebroken zuil, 1944. Frida's gezondheid verslechterde en ze moest een stalen korset dragen. Ze schilderde een op vele plaatsen gebroken Ionische zuil die haar kapotte ruggegraat symboliseert; haar opengespleten lichaam en de scheuren in het kale land verbeelden haar lijden en eenzaamheid.

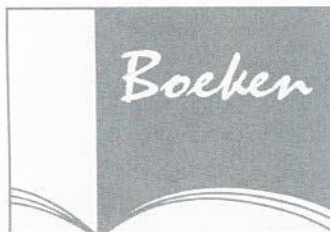
9-Diego en ik, 1949. Frida schilderde dit donkere portret - met tranen en de lange haren wurgend om de hals - toen Diego een schandaalverwekkende verhouding kreeg met filmster María Félix.

10-De liefdesomarming van het univer-

sum, de aarde (Mexico), ik, Diego en meneer Xólotl, 1949. Frida schildert zichzelf vaak in de moederrol met Diego. Verder veel elementen van Oudmexicaanse mythologie: dag en nacht, zon en maan, de voedende aarde-godin Cihuacoatl en de Itzcuintli-bond meneer Xólotl, een favoriet huisdier en de bewaker van het dodenrijk.

11-Zelfportret met dr. Juan Farill, 1951. Frida's arts en goede vriend dr. Farill kon ook slechts met krukken lopen. De patiënte schildert met bloed en gebruikt haar hart als palet.

SEMCO-STIJL

In zijn boek SEMCO-Stijl beschrijft de auteur Ricardo Semler, eigenaar en directeur van een machinefabriek in Brazilië, hoe hij het zogenaamde intrapreneurschap (een grote zelfstandigheid van de medewerkers) invoert om geleidelijk los te koppelen van een traditioneel bedrijf met een piramidale structuur, naar een onderneming

waar medewerkers meer invloed krijgen op hun eigen werk en bazen niet meer zo bezig zijn. De bureaucratie van SEMCO met twaalf management lagen wordt teruggebracht tot drie en een nieuwe organisatiestructuur ontworpen die gebaseerd is op beweeglijke, concentrische cirkels in plaats van een strak hiërarchische piramide.

Veranderingsmanagement, het leidinggeven aan veranderingen in de onderneming, is een actueel onderwerp. Immers in deze tijd ondergaat de maatschappij allerlei veranderingen waarop het bedrijfsleven tijdig moet inspelen. Het gaat daarbij niet alleen om nieuwe markten, maar ook om technologische vernieuwingen en nieuwe werknemers die een andere aanpak vereisen. Daarbij zijn de kwaliteit van de organisatie, de bedrijfscultuur en

de kwaliteit van de leidinggeven- de de voornaamste factoren die de veranderingen moeten bewerkstelligen. In tegenstelling tot wat vaak wordt beweerd is het management niet in de eerste plaats uit op het maken van een zo groot mogelijke winst. In de eerste plaats is aandacht voor de menselijke factor in de organisatie van belang. En die menselijke factor wordt gediend door organisatieveranderingen die tegemoetkomen aan het welbevinden van de mens in de organisatie. Van de bedrijfsleiding wordt dan ook verwacht dat zij het vermogen heeft om haar medewerkers te activeren en te stimuleren. Immers, management is niet anders dan tezamen met anderen goede resultaten bereiken. Semler bereikt uiteindelijk zijn doel door de directie meerhoofdig te maken en van de mede-

werkers wordt verwacht dat zij zich flexibel zullen inzetten. De zogenaamde intrapreneuring doet zijn intree. De medewerkers worden door financiële participatie aan de onderneming gebonden en de gang naar de beurs behoort tot de mogelijkheden. Aan de hand van studie en van de praktijk zijn zes gedragingen van de manager vastgesteld die het ideale benaderen. Zij maken deel uit van een gehanteerde Management Effectiviteits Analyse (MEA):

1e De leidinggevenen zullen hun medewerkers duidelijk moeten maken wat van hen wordt verwacht.

2e Van een succesrijke leidinggevende moet worden verwacht dat hij of zij verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de medewerkers, hun prestaties en hun werkomstandigheden.

3e De effectieve leidinggevende zal zich intensief bezighouden met het stellen van doeleinden en ervoor zorgen dat die doelen ook worden bereikt.

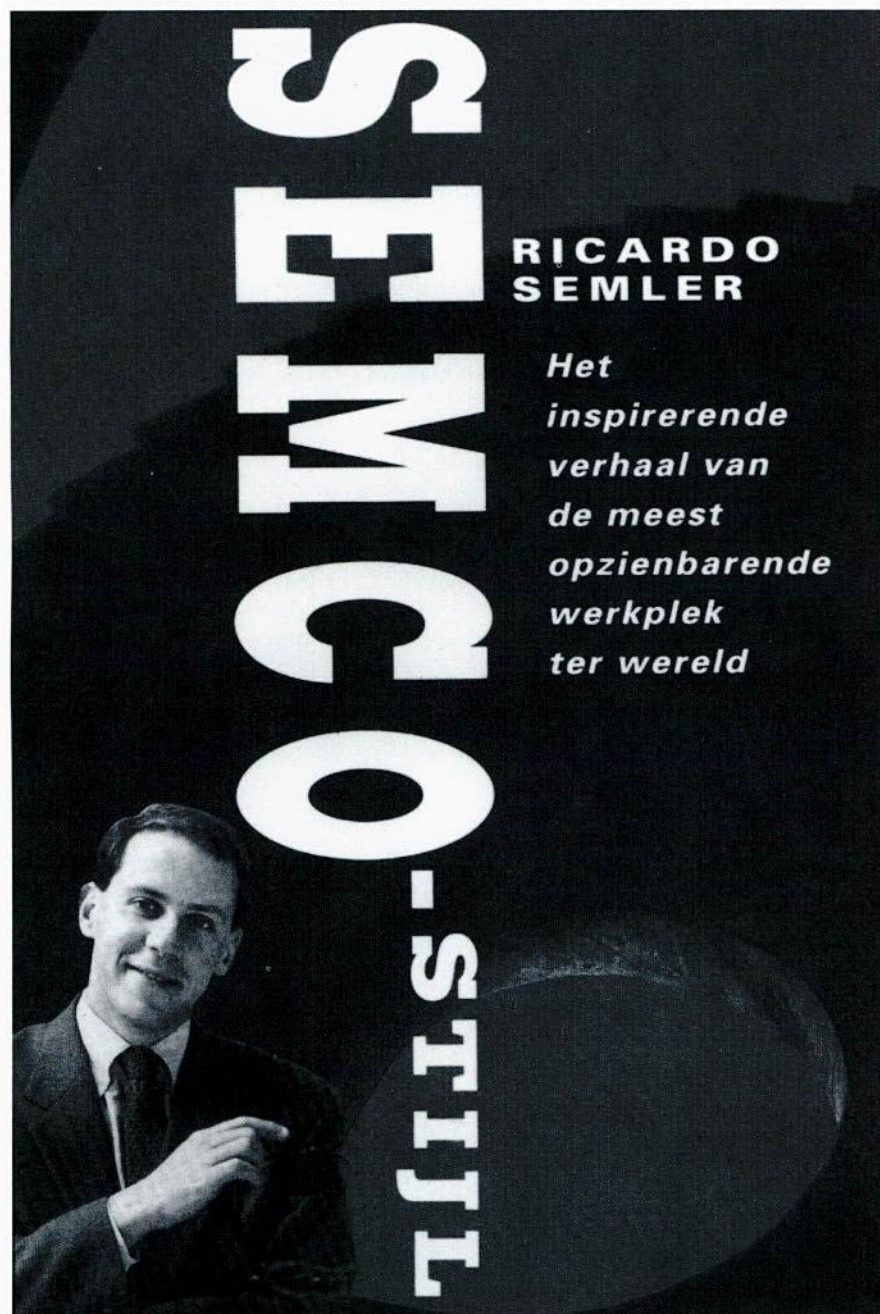
4e Als tegenwicht tegen resultaatgericht denken en werken moeten leidinggevenen een invloedend vermogen hebben. Zij zullen zich moeten inleven in de behoeften en de gevoelens van hun medewerkers.

5e Leidinggevenen zullen zich ook met het werk van de medewerkers moeten bezighouden. Dit niet in de eerste plaats om corrigerend op te treden, maar om goed op de hoogte te zijn van de gang van zaken.

6e Leidinggevenen zullen zich tenslotte moeten bemoeien met de prestaties van hun medewerkers. Negatieve kritiek mag daarbij zo nodig niet worden geschuwd.

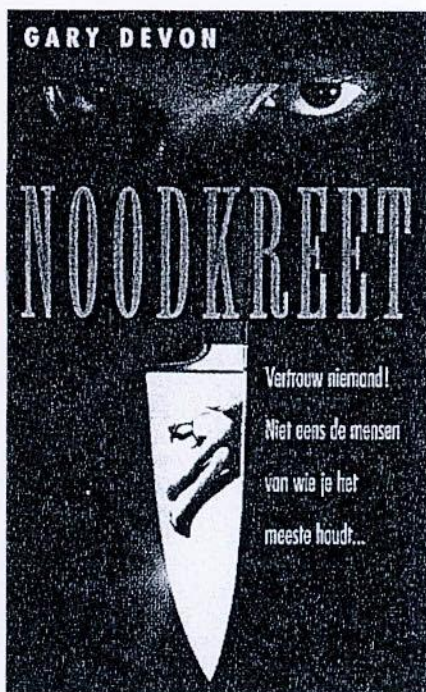
De nodige verzelfstandiging, een gevolg van de grote mondigheid en de hogere opleiding van de werknemer is een factor waarmee iedere manager te maken krijgt. De organisatie zal zich daaraan moeten aanpassen. Nergens is dat zo goed tot uitdrukking gebracht als in de Braziliaanse machinefabriek van Ricardo Semler. Het verdient dan ook aanbeveling dat het Nederlandse management aandacht aan deze ontwikkeling besteedt. Zo niet dan zal niet alleen ons bedrijfsleven een achterstand oplopen die niet gemakkelijk in te halen is.

Vanuit verschillende bronnen vernomen, dat dit boek ook voor militairen interessant is. Semler, Ricardo: SEMCO-stijl, uit het Engels vertaald door Nico Kuipers Uitg.De Boekerij, Amsterdam 1996 f 32,50 (FW)

NOODKREET

Als je aan dit boek begint, vergeet je te slapen en te eten tot je het hebt uitgelezen! schreef de Philadelphia Daily News. En ik kan dat alleen maar onderschrijven. Gary Devon heeft inderdaad de gave om een verhaal zo

op te bouwen dat het je van het begin tot het eind in z'n greep houdt.

Wanneer Callie McKenna een relatie met Malcolm Rhodes begint weet ze niets van zijn achtergrond. Malcolm heeft alles voor haar over en is de perfecte echtgenoot. Na korte tijd trouwen ze. Tijdens de huwelijksreis ontdekt Callie dat ze worden achtervolgd. De man die zich bekend maakt als Preston Harwood zegt de vader te zijn van Malcolm. Hij beweert dat ze groot gevaar loopt omdat Malcolm een bezitterige gestoorde moordenaar is. Callie wil deze aantijgingen niet geloven maar Preston Harwood duwt haar een dossier in handen wat ze wel moet geloven. En als dan ook nog haar beste vrienden vermoord worden gevonden komt een nachtmerrie tot leven... Noodkreet; Gary Devon. Uitg. Van Holkema & Warendorf; Houten, 1997. 218 blz f 29,90 (EK)

JOHN HARVEY Levend Bewijs

Charlie Resnick is een van de best uitgewerkte personages in de hedendaagse crime.
Sue Grafton

Wie één Harvey heeft gelezen, wil ze allemaal lezen.
de Volkskrant

Een Charlie Resnick-mysterie

LEVEND BEWIJS

Inspecteur Charlie Resnick staat voor de taak de dader te vinden die reeds diverse mannen heeft bewerkt met een mes. Wanneer een nog levend slachtoffer gevonden wordt hoopt hij de zaak snel op te kunnen lossen. Helaas

ontsnapt de man uit het ziekenhuis nog voor Resnick hem heeft kunnen ondervragen. Resnick zal moeten wachten op een volgend slachtoffer...

Tegelijkertijd krijgt hij de opdracht de schrijfster Cathy Jordan te beschermen omdat zij schriftelijk bedreigd wordt met de dood. De briefschrijver geeft aan Cathy te vermoorden op de wijze zoals personages in haar boeken om het leven komen... De twee zaken dreigen Resnick - geplaatst door een nijpend tekort aan personeel - boven

het hoofd te groeien. De fatale gevolgen kunnen niet lang uitblijven.

Een prachtig Charlie Resnick-mysterie, dat de lezer rijkhalzend uit zal laten zien naar de volgende Harvey.

Levend Bewijs; John Harvey. Uitgeverij Bzztoh, Den Haag 1997. 208 blz f 29,50 (EK)

50 JAAR VROUW IN DE KONINKLIJKE LANDMACHT.

1944-1994. GREPEN UIT DE HISTORIE

In het voorwoord schrijft Mw. E. Staf, LKOl voor Bijzondere Diensten b.d. Dit boekje is geen wetenschappelijk historische document, maar hopelijk biedt het veel leesplezier en dierbare herinneringen.

Voor degenen die geïnteresseerd zijn in de historie van de vrouw binnen de Koninklijke Landmacht is het zeker een lezenswaardig boek. Rijk geïllustreerd met foto's geeft het soms een verrassend beeld van de vele taken en uitzendingen die vrouwen sinds 50 jaar uitvoeren binnen de Landmacht organisatie. De dames waren reeds betrokken bij de uitzendingen naar de Oost in 1945. Ze waren ook in Korea en Nieuw-Guinea. In Libanon en natuurlijk ook in de huidige uitzendgebieden.

Gezien vanuit de commotie die heden ten dage nogal eens wil uitbreken als het gaat over vrouwen binnen de Landmacht, is dit boek een heerlijke verademing en relativeert het door de historische context en de nuchtere manier van schrijven.

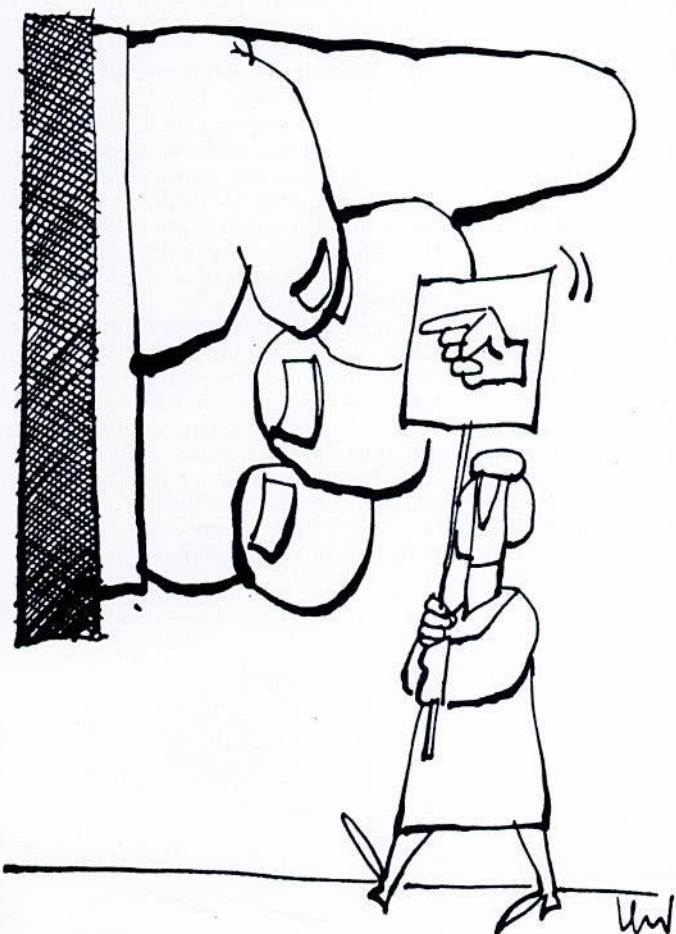
Veel vrouwelijke militairen vooral uit de MILVA tijd, wor-

den met naam en functie genoemd. Toch maakt dat het boek niet uitsluitend een zuiver MILVA document, het toont eerder een respectvolle en trotse wijze van herinneren en memoëren van bijzondere vrouwen in bijzondere functies in minstens zo bijzondere tijden van 1944 tot 1994.

Voor geïnteresseerden is het boek te bestellen bij:

Mw. E. Staf
Aart van der Leeuwenkade 79
2274 LB Voorburg.
Kosten: inclusief verzending f.20,00.

50 jaar vrouw in de Koninklijke Landmacht. Uitgave van de Vereniging Vrouwelijke Militairen Koninklijke Landmacht. 216 pag.

NIEUWE RAADLIEDEN BIJ DEFENSIE

Geplaatst op het Coornherthuis en de Schoolbataljons in Steenwijk en Oirschot

ANITA WITTEN

Ieder mens is zo uniek

Ik ben geboren in 1950, getrouwd en heb 1 zoon (26 jaar)

Tijdens mijn opleiding aan het Humanistisch Opleidings Instituut in Utrecht was ik al bijzonder geïnteresseerd in gedetineerden. Beetje vreemde afwijking misschien, maar dat is voor psychologen.

Sinds 1989 werk ik in het Huis van Bewaring "de Berg" in Arnhem. Ik doe (deed) daar gespreksgroepen voor de gedetineerden en vaak komen daar vragen aan de orde waar mensen in een persoonlijk contact met de raadsvrouw nog wel eens over door willen praten.

Ik vind werken met mensen ontzettend leuk. Ieder mens is zo uniek en achter ieder zit weer een heel eigen verhaal en geschiedenis. Ik heb gemerkt in de loop der jaren dat mensen graag vertellen over wat hen in het leven bezighoudt, waar sterke en minder sterke kanten liggen en hoe ze daarmee om kunnen gaan.

Ik vind het heel spannend om de gelegenheid te hebben een jaar lang mijn diensten te kunnen aanbieden aan een ander werkveld dan Justitie.

Dit soort 'job-rotation' is ervoor bedoeld om eens van werkplek te veranderen omdat je soms ook wel dreigt vast te roesten.

De wereld van Defensie is onbekend voor me; mijn zoon hoefde net niet meer voor zijn nummer op te komen en zelf ben ik ook nooit opgeroepen.(!) Nu ga ik dan voor een jaar het team in het Coornherthuis versterken. Maar de eerste maand zal ik nog vooral bezig zijn om kazernes te bezoeken om te horen, te zien, te voelen en me in te leven in het leven van de mensen, zowel de BBT-ers als alle anderen die in dit stukje maatschappij werken en wonen.

PAUL SMITS

Zo eenvoudig is dat

Mijn naam is Paul Smits en ik ben per 1 augustus j.l. als raadsman in (burger) dienst bij defensie. Momenteel word ik nog ingewerkt. Vanaf eind september zal ik voor het **schoolbataljon in Steenwijk** werken. Voordat ik in dienst kwam bij defensie ben ik in de gezondheidszorg werkzaam geweest. De overgang naar defensie is groot, maar daarmee ook een uitdaging. Mijn werk is afwisselend en dat spreekt mij enorm aan. Wel moet ik nog wennen aan alle regeltjes, afspraken en afkortingen bij defensie. Voor ervaren militairen zijn die heel gewoon, echter voor een nieuwkomer soms moeilijk te begrijpen, laat staan te onthouden. Desondanks raak ik er inmiddels mee vertrouwd. Het aardige van mijn vak is dat het absoluut niet moeilijk te begrijpen is waar de functie zich op richt. Het gaat voor een belangrijk deel om persoonlijke kwesties die militairen voor zichzelf van belang vinden. Dan kan van alles betreffen, zoals je toekomst, je plaats in de groep, je relatie met je familie, enzovoort. Daarvoor, maar ook om gewoon eens kennis te maken, kun je me bereiken via het bureau van de Geestelijke Verzorging van de Johan van den Kornputkazerne. Zo eenvoudig is dat.

LOEK DE LEEUW

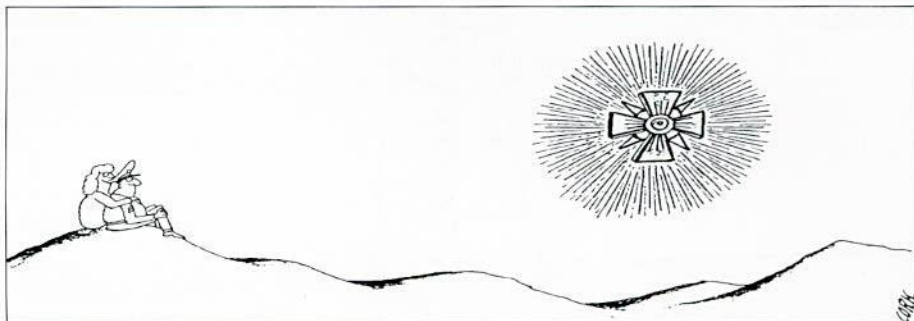
Samenwerking is belangrijk

Ik ben 53 jaar, getrouwd en heb een zoon (24 jaar) en een dochter (21 jaar) die beiden op kamers wonen. Ooit ben ik dienstplichtig soldaat geweest in Ede bij de Verbindingstroepen. Marcheren was soms een fantastische ervaring. Het gaf me 't gevoel van opgaan in de massa van het peloton. De beleving dat je samen sterk was: een stevig gevoel van "mannen en macht".

Na jarenlang in het onderwijs werkzaam te zijn geweest, ben ik in de gevangenis gaan werken als humanistisch raadsman. Daar heb ik verschillende oud-leerlingen weer ontmoet, die gedetineerd zaten. Steevast zeiden ze: "He, zit u ook hier? En hoelang moet u nog?"

Dankzij een goede regeling kan ik voor een jaar in de krijgsmacht werken. Na 18 jaar ervaring bij Justitie lijkt het me een verfrissende uitdaging om in **Oirschot op het schoolbataljon Raadsman** te zijn. In ons werk vind ik samenwerking en communicatie met alle belanghebbende beroepsgroepen heel belangrijk. Het kan bovendien net die meerwaarde geven waardoor je met meer zin aan het werk gaat en blijft.

Ik ben heel benieuwd naar de Krijgsmacht nieuwe stijl.

Houden in tweevoud

1.
"Ik hou zoveel van haar
ik wil graag dat ze gelukkig is.
Ik laat haar volkomen vrij.
Ze moet doen wat ze zelf wil,
het is haar leven."

Vind jij dit "houden van"?

Die ander volkomen vrij laten,
lijkt dat niet op onverschilligheid?
Is dat niet onverschilligheid?

2.
"Ik hou zoveel van haar,
ik wil graag dat ze gelukkig is.
Daarom geef ik veel aanwijzingen.
Ze moet doen wat ik wil,
want ik weet wat het beste voor haar is."

Vind jij dit "houden van"?

Die ander voorschrijven wat goed voor
haar/hem is,
lijkt dat niet op pure onderdrukking?
Is dat niet onderdrukking?

Houden van iemand?
Wat is dat eigenlijk?
Hoe vrij laat ik iemand?
Waarvoor ben ik verantwoordelijk?

Houden van,
hoe moet dat?

Steven

Raadslieden – waar en wie

Bureau	Naam	Telefoon bureau	MDTN	Telefoon privé
Oirschot	I.L. (Immy) Beijer	040-2624697	* 06 - 549 - 4697	073-6445711
Oirschot	L.L.P. de Leeuw	040-2624697	* 06 - 549 - 4697	0418-673703
Schaarsbergen	J. (Jacques) van den Blink	026-3532781/2776	* 06 - 564 - 2776	0575-530937
Den Helder	C.C. (Tineke) Dekker-Hundling	0223-652820	* 06 - 209 - 56820	0299-403525
Steenwijk	A.B. (Adri) van Deurzen	0521-348194	* 06 - 532 - 8194	0522-262273
Curaçao	M. J. (Marias) van Dorp	00-59994637136		00-59994658948
Den Helder	J. (Joop) Flokstra	0255-516282	* 06 - 219 - 5282	072-5747508
Den Helder	R. P. (Rob) Geene	0223-652405	* 06 - 209 - 52089	0223-644487
Utrecht (Kmar)	J.J. (Jaap) Geuze	055-3573741		030-2343235
Assen	W.A. (Bart) Hetebrij	0592-358573	* 06 - 541 - 8573	0516-513579
Breda/Weert	C. (Carine) van Hinte	076-5274911+0495-582811		0499-571843
Doorn	A.H.T. (Ad) Hornis	0343-471210	* 06 - 202 - 764	030-2937808
	J.M. (Joost) van Langen			0317-410205
Seedorf	B.J.T. (Ben) van der Linden	004942817510, tst. 2285/2286	* 06 - 594 - 2285	00-49476173578
Ermelo	B.M. (Beernoud) Moojen	0341-477723	* 06 - 533-7723	035-6234907
Rheindahlen	J.G.J. (Jan) Nauts	00-492161551884		00-49-24345995
Amersfoort	K.S. (Kees) Roza	033-4606663/4607698	* 06 - 500 - 7051	020-6323785
Steenwijk	P.G. (Paul) Smits	0521-348750/348754	* 06 - 532 - 8754	0521-343384
Volkel/De Peel	G. (Gerard) Snels	0493-598872	* 06 - 509 - 8872	024-3229069
Ede	M. (Marijke) van de Stigchel-Wijngaard	0318-681258	* 06 - 678 - 1258	0318-591675
Woensdrecht	J. P. (Joke) van Straaten	0164-692977/2654		010-4362192
Seedorf	J.W.F. (Jan) Sulman	00-4942817510, tst 2285	* 06 - 594 - 2285	00-4942818445
Leeuwarden	G.J. (Gerrit) Vlietstra	058-2346826	* 06 - 519 - 6826	0511-472385
Rotterdam	M.C. (Mart) Vogels	010-4539341/281	* 06 - 213 - 341/281	0118-629844
Hoofdkrijgsmacht- raadsman	J. P. (Joost) de Vries	030-6914436		026-3519188
Plv. HkRM	J.J. (Joan) Merens	030-6914436		026-3629745
	K. (Klazien) van Brandwijk-Wiltjer			via bureau HkRM
Coornherthuis (raadsman)	J. (Jan) den Boer	030-6914060		0321-318934
(raadvrouw)	K. (Karen) Joachim	030-6914060		020-4904824
(raadvrouw)	I.P. (Irma) Ouwehand-Jacobs	030-6914060 of 6920906		033-4557722
(raadvrouw)	A.S.E. (Anita) Witten			0343-454645

